

ELS DRETS I ELS DEURES LINGÜÍSTICS DAVANT DE LES ADMINISTRACIONS A CATALUNYA¹

Agustí Pou Pujolràs
Professor associat del grau en Filologia Catalana
Universitat de Barcelona

Resum

Els drets lingüístics tenen un vessant eminentment col·lectiu en la mesura que l'ús de la llengua requereix un context comunicatiu que el faci possible. En aquest sentit, l'espai administratiu constitueix un sector decisiu en les polítiques restituïdores del català. L'ordenament espanyol estableix un sistema desequilibrat en el tractament dels castellà respecte de les altres llengües oficials. Davant d'això, la reforma estatutària de 2006 va introduir principis i mandats per prioritzar el català en els usos administratius i el respecte als drets lingüístics de la ciutadania.

L'article constata que la regulació de les administracions catalanes va en la línia de promoure l'ús del català, desenvolupar els drets dels ciutadans i establir garanties per a l'ús, molt especialment la necessitat que el personal que les serveix sigui competent en el coneixement del català. Per contra, les administracions de justícia i de l'Estat presenta deficiències que deixen el català en una posició subordinada.

Les línies jurídiques per prioritzar el català han topat amb criteris jurisprudencials regressius, sobretot a partir de la Sentència del Tribunal Constitucional (STC) 31/2010, sobre l'Estatut d'autonomia català, que desactiven conceptes jurídics com el de llengua pròpia sobre la base de nocions com el deure de conèixer el castellà, la paritat de llengües oficials o l'encapsulament territorial de l'oficialitat del català.

Paraules clau: llengua oficial, llengua pròpia, drets i deures lingüístics, capacitació lingüística, jerarquia lingüística, Administració.

1. Citació recomanada: Pou Pujolràs, Agustí. «Els drets i deures lingüístics davant de les Administracions a Catalunya». *Revista Catalana d'Administració Pública*, núm. 1 (2024), p. 13-51.

LOS DERECHOS Y LOS DEBERES LINGÜÍSTICOS ANTE LAS ADMINISTRACIONES EN CATALUÑA

Resumen

Los derechos lingüísticos tienen una vertiente eminentemente colectiva en la medida en que el uso de la lengua requiere un contexto comunicativo que lo haga posible. En ese sentido, el espacio administrativo constituye un sector decisivo en las políticas restauradoras del catalán. El ordenamiento español establece un sistema desequilibrado en el tratamiento del castellano respecto de otras lenguas oficiales. Ante esto, la reforma estatutaria del 2006 introdujo principios y mandatos para priorizar el catalán en los usos administrativos, así como el respeto a los derechos lingüísticos de la ciudadanía.

El artículo constata que la regulación de las administraciones catalanas va en la línea de promover el uso del catalán, desarrollar los derechos de los ciudadanos y establecer garantías para su uso, muy especialmente, la necesidad de que el personal que las sirve sea competente en el conocimiento del catalán. Por el contrario, las administraciones de justicia y del Estado presentan deficiencias que dejan el catalán en una posición subordinada.

Las líneas jurídicas para priorizar el catalán han chocado con criterios jurisprudenciales regresivos, sobre todo a partir de la Sentencia del Tribunal Constitucional 31/2010, sobre el Estatuto de Autonomía Catalán, que desactivan conceptos jurídicos como el de lengua propia sobre la base de nociones como el deber de conocer el castellano, la paridad de lenguas oficiales o el encapsulamiento territorial de oficialidad del catalán.

Palabras clave: lengua oficial, lengua propia, derechos y deberes lingüísticos, capacitación lingüística, jerarquía lingüística, Administración.

LINGUISTIC RIGHTS AND DUTIES WHEN DEALING WITH THE ADMINISTRATIONS IN CATALONIA

Abstract

Linguistic rights have an eminently collective aspect insofar as the use of language requires a communicative context that makes it possible. In this sense, the administrative sphere constitutes a decisive sector in the policies for the restoration of Catalan. The Spanish legal system establishes an unbalanced treatment of Castilian with respect to other official languages. In view of this, the 2006 statutory reform in Catalonia introduced principles and mandates to prioritise Catalan in administrative uses, as well as the respect for the linguistic rights of citizens.

The article notes that the regulation of the Catalan administrations is in line with promoting the use of Catalan, developing citizens' rights and establishing guarantees for its use, especially the need for the staff serving them to be competent in the knowledge of Catalan. In contrast, the justice and state administrations have deficiencies that leave Catalan in a subordinate position.

The legal lines to prioritise Catalan have clashed with regressive jurisprudential criteria, especially since Constitutional Court Ruling 31/2010, on the Catalan Statute

of Autonomy, which deactivate legal concepts such as the own language on the basis of notions such as the duty to know Spanish, the parity of official languages or the territorial encapsulation of the official status of Catalan.

Keywords: official language, own language, linguistic rights and duties, linguistic competence, linguistic hierarchy, Administration.

Sumari: 1. Introducció; 2. Règim lingüístic a Catalunya i activitat de l'Administració; 3. Els usos lingüístics; 3.1. Administracions catalanes; 3.2. Administració de justícia i Administració de l'Estat a Catalunya; 4. Els drets lingüístics; 4.1. Administracions catalanes; 4.2. Administració de justícia i Administració de l'Estat a Catalunya; 5. Garanties dels drets. La capacitació lingüística dels treballadors públics; 5.1. Administracions catalanes; 5.2. Administració de justícia i Administració de l'Estat a Catalunya; 6. Reflexions finals; 7. Bibliografia.

1. INTRODUCCIÓ

L'objectiu d'aquest treball és esbossar, des d'un punt de vista jurídic, un estat de la qüestió dels drets i els deures lingüístics de la ciutadania davant de les administracions públiques que operen a Catalunya. L'abast de l'objecte és gran i la voluntat ha de ser, doncs, selectiva. Sense deixar d'oferir una visió genèrica, procurarem centrar-nos en els aspectes i en les administracions públiques que, ja sigui per la rellevància en el seu exercici competencial, ja sigui per la litigiositat judicial que s'hi ha suscitat, considerem que mereixen una mirada. En tot cas, el nostre focus és l'àmbit de l'actuació administrativa (també judicial); no tractem, però, altres àmbits sectorials, com l'educació o la sanitat, que, tot i ser sota l'espai de l'Administració, tenen una regulació i una problemàtica específiques.²

Per a començar, prenem un exemple per a il·lustrar la perspectiva que proposem. Es tracta d'un clàssic en la història de les llengües: el de l'últim parlant de la llengua dàlmata cap a les acaballes del segle XIX.³ Un cas aparentment tan allunyat pot servir, ni que sigui com a

---

2. En el treball *Usos de la llengua i garantia dels drets lingüístics a les administracions públiques catalanes*, València, Universitat de València, Càtedra de Drets Lingüístics, 2021, he tractat més extensament la qüestió dels usos i drets a les administracions a Catalunya; <www.uv.es/cadrelin/lilibres/Pou_Agusti_Usos-llengua-garantia-drets.pdf>. La present col·laboració recull parcialment aquest treball, l'actualitza i se centra en aspectes específics.

3. Segons l'estudiós Matteo Bartoli, que va estudiar a través seu aquesta llengua que feia dècades i segles que llanguia, l'últim locutor de dàlmata va rebre la llengua per via de la seva àvia materna i la va poder mantenir d'una manera precària, pregonament interferida i, sobretot, amb la nul·la possibilitat que el codi li proporcionés un instrument de comunicació amb altres membres de la comunitat lingüística. Amb la mort d'aquest parlant va extingir-se també un idioma que, de fet, ja feia molt que havia deixat de ser un vehicle de comprensió entre els habitants de Dalmàcia. Sobre la reducció dels àmbits territorials, poblacionals, funcionals, etc., que porta a la «mort» de les llengües, vegeu Maria Carme JUNYENT, *Vida i mort de les llengües*, Barcelona, Empúries, 1992;

representació del fenomen, per a posar en valor la qualificació que ben sovint s'atribueix als drets lingüístics com a drets de caràcter col·lectiu. L'últim locutor de dàlmata tenia una llengua, i la tenia en exclusiva, però no tenia cap dret: no podia compartir res en aquest idioma amb els amics i familiars, no podia formar-se en la seva gramàtica, no podia anar a escola, no podia llegir diaris, ni podia, òbviament, relacionar-se amb les instàncies públiques en la llengua que li havia estat llegada.

La llengua, per definició, té una dimensió relacional⁴ i col·lectiva. I els drets de qui la utilitzen, també. Els drets i els deures lingüístics en general, i els drets i deures pel que fa a la relació amb les administracions, tenen un aspecte col·lectiu sense el qual la seva comprensió queda escapçada.⁵

Els drets del català com a llengua minoritària (no tant) i sobretot minoritzada s'han d'analitzar sota aquesta perspectiva. Això ha estat àmpliament estudiat i forma part imprescindible i legítima de les estratègies de revitalització, redreçament o normalització de les llengües que no han tingut l'oportunitat històrica de tenir el rol de llengües d'estat.

La perspectiva del valor del plurilingüisme, evidenciada en instruments internacionals necessaris per a la comprensió de la normativa interna, el rol que ha d'exercir la comunitat lingüística en la determinació de les polítiques i les subsegüents normes sobre la pròpia llengua (l'autonomia lingüística que refereix Tasa),⁶ la importància dels usos lingüístics dels poders públics en la percepció per part dels parlants i dels neoparlants sobre la utilitat instrumental de la llengua i del seu valor referencial i identitari.⁷ Tots aquests elements, i molts d'altres que farien allargar molt aquesta introducció i que han estat estudiats per especialistes en sociolingüística, en ideologies lingüístiques i també per juristes, són necessaris per a enfocar la comprensió, la interpretació del sistema de drets i deures lingüístics davant les administracions que estableixen els diversos nivells dels ordenaments jurídics català i espanyol.

La millor garantia d'un dret a la llengua és la creació i el manteniment d'un espai comunicatiu on exercir-lo (els espais d'intercanvi o de pràctica, que deia recentment Maite Puigdevall),⁸ de determinats àmbits on funcionalment la llengua tingui usos preponderants i referencials. I l'establiment d'uns deures lingüístics encaminats cap als mateixos objectius.

---

o David CRYSTAL, *Language Death*, Cambridge, Cambridge University, 2001.

4. Sergi MORALES-GÁLVEZ i Elvira RIERA-GIL, «Què són polítiques lingüístiques justes? Els paradigmes actuals de la justícia lingüística», *Revista de Estudis Autònòmics i Federals*, núm. 30 (desembre 2019), p. 44.

5. Neus TORBISCO-CASALS, «Multiculturalism, identity claims, and human rights: from politics to courts», *Law & Ethics of Human Rights*, vol. 10, núm. 2 (2016), p. 388, posa en relleu l'evolució negativa actual de l'acomodació de les minories en contextos estatals, que porta a contraposar els drets col·lectius, com a excloents, i els drets individuals: «This reinforces the oversimplified conception of group rights and individual rights as mutually excluding categories; as it is often put: “it is either your culture or your rights”».

6. Vegeu-ne una síntesi a Vicenta TASA FUSTER, «Contra la dominació lingüística: seguretat vs. jerarquia», *RLD Blog*, 7 de febrer de 2019.

7. Podeu trobar un resum de les aproximacions filosòfiques sobre la dimensió instrumental i la dimensió identitària a Sergi MORALES-GÁLVEZ i Elvira RIERA-GIL, «Què són polítiques lingüístiques justes?», p. 25-56, esp. p. 32-36.

8. Vegeu Maite PUIGDEVALL, «Què són i com es creen els espais lingüístics segurs?», Palma, V Jornada de Dinamització Lingüística, 2021, <www.youtube.com/watch?v=5J4zYGvoDRc>.

Els deures són el revers dels drets. L'obligació de conèixer el català per part de les persones que serveixen l'Administració pública, com bé ha recordat massa sovint el Comitè d'Experts de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, té l'objectiu de ser garantia de l'exercici dels drets dels usuaris de la llengua minoritària. I això, sempre amb una mirada atenta a les dades sociolingüístiques, que, pel que fa al català, sense derrotismes i amb molts matisos, tampoc no són especialment encoratjadores.

Amb aquesta premissa, farem una aproximació a com queda perfilat el sistema de drets i deures lingüístics a Catalunya, d'acord amb les regulacions, diverses, i sovint divergents, depenent de si la regulació és estatal o autonòmica, i a com queda també a partir de la STC 31/2010 i algunes resolucions judicials posteriors que l'han aplicada. Abans, però, en l'epígraf següent proposarem una caracterització general del règim d'usos i drets lingüístics en els ordenaments espanyol i català.

2. RÈGIM LINGÜÍSTIC A CATALUNYA I ACTIVITAT DE L'ADMINISTRACIÓ

El tractament que ofereixen a les llengües les diferents normatives que incideixen sobre els drets i usos lingüístics és complex perquè es basa en l'exercici de competències per poders amb orientacions, ideologies i projectes lingüístics diferents. Les normatives que han produït el poder autonòmic, la Generalitat, i l'Estat tenen molt sovint no solament objectius diferents, sinó també punts de partida diferents i un cabal lèxic i conceptual divers. La voluntat de la comunitat lingüística i de les institucions catalanes de restituir la llengua com a eix comunicatiu vertebrador dels diferents espais de la vida política, social, econòmica o cultural, ha estat alguna vegada acceptat, d'altres discutit i d'altres clarament rebutjat per la majoria lingüística i política de l'Estat.

Des de la perspectiva del règim lingüístic, la STC 31/2010, sobre l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC), també representa això: una restricció severa del marge d'autoregulació lingüística de Catalunya i la retallada de les categories jurídiques que utilitzava l'ordenament lingüístic català. Per aquest motiu escau, abans que res, resseguir les nocions que fonamenten molts aspectes del règim juridicolingüístic català, específicament de l'activitat de les administracions i dels drets que se'n deriven.

Destaquem un primer element, el desequilibri entre les llengües espanyoles en la regulació constitucional, que prioritza el castellà per sobre de les altres llengües en un model de jerarquia lingüística.⁹ La redacció de l'article 3 de la Constitució espanyola (CE) ho evidencia. Així, d'una banda, l'oficialitat dels idiomes diferents del castellà se circumscriu al territori de la comunitat autònoma d'acord amb el seu estatut. És significatiu en aquest sentit el silenci constitucional sobre quines són les altres llengües oficials (art. 3.2 CE).¹⁰

---

9. Vicenta TASA FUSTER, «El sistema español de jerarquía lingüística. Desarrollo autonómico del artículo 3 de la Constitución: lengua de Estado, lenguas cooficiales, otras lenguas españolas y modalidades lingüísticas. Teoría y praxis», *Revista de Derecho Político*, núm. 100 (2017), p. 51-79.

10. Vicenta TASA FUSTER, «Ideologia, jerarquia lingüística i jurisprudència constitucional a Espanya»,

D'altra banda, s'explicita per al castellà un «deure de coneixement», constitucionalment inexistent per a les altres llengües i molt singular en dret comparat. Igualment, des de la perspectiva de la carta magna, només es formula el dret a usar la llengua oficial per al castellà: «El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la».

Però, a més a més, no hi ha cap previsió de multilingüisme en les institucions centrals de l'Estat. El sistema s'allunya, doncs, dels models de territorialisme lingüístic, per tal com només estableix la possibilitat que la llengua diferent de la castellana sigui oficial en un territori, juntament amb el castellà, però l'exclou de qualsevol ús en el poder central.¹¹

Per tant, des de la perspectiva de la Constitució, hi ha una llengua d'Estat i altres llengües amb una determinada oficialitat, limitada territorialment i funcionalment, o, en altres casos, sense condició d'oficial. L'activació de l'oficialitat de les llengües diferents del castellà, i la seva realització efectiva, depèn dels estatuts d'autonomia i de la distribució de competències entre l'Estat i les comunitats autònomes.¹²

Un segon element sobre el qual cal parar atenció, i que en la seva interpretació judicial es revelarà un instrument important en l'enjudiciament de les normatives de drets i usos en les administracions públiques catalanes, és l'esmentat deure de coneixement del castellà i l'intent fallit d'establir un deure semblant per al català. Ja en la primerenca doctrina constitucional aquest deure només es reconeixia per al castellà: «alegar válidamente el desconocimiento de la lengua utilizada [...] sólo puede hacerse respecto de lengua distinta del castellano» (STC 82/1986, del 22 de juny).

Doctrinalment s'ha debatut sobre el significat i l'abast del deure de coneixement.¹³ A la pràctica implica un certa presumpció de coneixement de la llengua, que pot cedir davant un desconeixement efectiu en certs àmbits, com el judicial.¹⁴ De fet, en aquest sentit el deure hauria de formar part del concepte d'*oficialitat*, tot i que la menció expressa del deure de

---

Revista de Llengua i Dret. Journal of Language and Law, núm. 76 (2021), esp. p. 25-26.

11. Sergi MORALES-GÁLVEZ i Elvira RIERA-GIL, «Què són polítiques lingüístiques justes?», p. 37; Eva PONS PARERA, *L'oficialitat lingüística: Declaracions constitucionals i implicacions jurídiques i pràctiques*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 2015, p. 29.

12. Els diferents aspectes i categories d'anàlisi d'aquest desequilibri són tractats a Juan JIMÉNEZ-SALCEDO i Jean-Rémi CARBONNEAU, «Bilingüisme de sentit únic: els obstacles a la plenitud institucional de les llengües perifèriques de l'Estat espanyol», *Revista de Llengua i Dret. Journal of Language and Law*, núm. 76 (2021), p. 1-21.

13. Vegeu una síntesi interessant i ponderada d'aquest deure, amb les referències doctrinals bàsiques, a Lluís SEGURA GINARD, «Al voltant de quaranta anys d'oficialitat i d'usos institucionals de les llengües pròpies de les comunitats autònomes», *Revista de Llengua i Dret. Journal of Language of Law*, núm. 72 (2019), p. 5-20, on l'autor assenyala que «[l]oficialitat comporta l'ús autònom de la llengua amb caràcter general i es basa en la presumpció que és una llengua coneguda, en major o menor mesura, pels seus destinataris en funció de cada situació comunicativa».

14. Iñigo URRUTIA LIBARONA, «Derechos fundamentales y derechos lingüísticos en el ámbito de la Administración de justicia», a Manuel GERPE LANDÍN i Miguel Ángel CABELLOS ESPIÉRREZ, *Poder judicial y modelo de Estado*, Barcelona, Atelier, 2013, p. 151-195.

coneixement és infreqüent en dret comparat.¹⁵ Altrament, la categoria pot perdre els contorns que la defineixen. En un context d'ús oficial de dues llengües (tres amb l'aranès), no reconèixer aquest deure per a totes les llengües oficials és tant com legitimar situacions en què l'ús del català pugui ser entès com a discriminatori i en què l'ús del castellà pugui perfilar-se com a dret a desconèixer el català, tot i ser aquesta llengua oficial. Com conclou sintèticament Segura, «el contrari suposa certament la negació del caràcter de llengua oficial».¹⁶

L'Estatut introduïa el deure de coneixement del català (art. 6.2 EAC), però la STC 31/2010, com se sap, l'elimina com a deure general. La rellevància de la menció del deure de coneixement té més a veure amb el fet que quedi vedat per a les altres llengües oficials que no pas amb la seva pròpia configuració. L'aportació de l'EAC era que equilibrava la posició jurídica del català, atès que sovint aquest deure ha posat en entredit la validesa i l'eficàcia del català com a llengua oficial i ha fonamentat l'anul·lació de mesures de potenciació del català i de les altres llengües pròpies.¹⁷

Un tercer tret que perfila el marc jurídic és la voluntat de l'EAC i de la legislació de desenvolupament, de prioritzar el català en els usos administratius i el respecte als drets lingüístics de la ciutadania. El sistema combina la implantació de polítiques públiques per al redreçament de la llengua catalana i l'exercici de l'autonomia lingüística per a determinar un espai propi en la definició dels usos lingüístics administratius. Aquests dos punts, precisament, són els que han estat qüestionats judicialment, sobretot a partir de la STC 31/2010.

Com a criteri general, s'estableix un «funcionament general» en català i es preserva la resposta en castellà a instància del ciutadà o de la persona interessada. És significatiu en aquest sentit el dret d'opció lingüística que estableix l'article 33.1 EAC o l'article 9.1 de la Llei 1/1998, del 7 de gener, de política lingüística (LPL). La normativa que desenvolupa aquestes previsions manté el criteri d'ús general del català en els diferents nivells institucionals.¹⁸ Davant d'aquesta prioritització i com a correlat d'aquesta dins del marc de la doble oficialitat, es disposa sempre el dret a rebre la contestació en castellà, per bé que es modula en alguns casos, com el que es desprèn de l'article 10.2 LPL, que es tracta més endavant.

Una orientació similar segueixen altres referents en l'àmbit lingüístic, com ara el Decret 61/2017, del 12 de maig, del Consell, pel qual es regulen els usos institucionals i administratius de les llengües oficials en l'Administració de la Generalitat d'usos del valencià,

15. Sobre els continguts de l'oficialitat, vegeu Eduardo RUIZ VIEYTEZ, «Lenguas y Constitución. Una visión del derecho lingüístico comparado en Europa», *Revista Vasca de Administración Pública*, núm. 72 (2005), p. 231-275; Eva PONS PARERA, *L'oficialitat lingüística*, 12-14; Vicenta TASA FUSTER, «Ideologia, jerarquia lingüística i jurisprudència constitucional a Espanya», p. 32.

16. Lluís SEGURA GINARD, «Al voltant de quaranta anys d'oficialitat i d'usos institucionals», p. 11.

17. És representativa d'aquesta posició Patricia FABEIRO FIDALGO, *El derecho de usar y el deber de conocer las lenguas en la Constitución Española de 1978*, Madrid, Iustel, 2013.

18. Pel que fa a la Generalitat, el Decret 107/1987, del 13 de març, que regula els usos en l'Administració de la Generalitat, té aquest sentit. L'article 2.1 preceptua que «[d]una manera general, la Generalitat emprarà el català per a les seves relacions». En l'àmbit municipal, l'article 3 del Reglament d'usos lingüístics de l'Ajuntament de Barcelona, per exemple, estableix que el català és la «llengua oficial i d'ús normal i preferent de l'Ajuntament de Barcelona i ha de ser emprat de manera preferent en les seves tasques i relacions». O, en l'àmbit universitari, el Reglament d'usos lingüístics de la Universitat Rovira i Virgili assenyalava en l'article 2 que «és la llengua d'ús general i prioritari en tots els àmbits».

amb la menció de l'ús del valencià com a «llengua destacada» (invalidat judicialment), o el Reglament d'usos lingüístics de la Universitat de les Illes Balears, que qualifica l'ús del balear de «prioritari».

Dins d'aquesta perspectiva, és necessari també insistir en la importància de tenir en compte les dades reals pel que fa a la llengua minoritzada que donin un context que expliqui les mesures normatives adoptades.¹⁹ Comentant la STC 31/2010, Jou emfasitza l'esforç equilibrador i identifica les circumstàncies que s'haurien d'apreciar en matèria judicial i la importància de parar atenció a la situació real de la llengua, per a poder valorar les mesures justament com a contrapès de la regressió.²⁰

Aquesta idea s'ha de vincular al quart tret definidor que considerem: l'actuació administrativa i institucional que es perfila com a protecció del català i l'aranès. Cal remarcar aquest punt. L'ús de la llengua en l'activitat administrativa es concep com un ús oficial, però també com una política de promoció. El plantejament del bloc normatiu sobre llengua és, per una banda, fer-la la llengua normal en l'Administració catalana (per exemple, art. 2.1 i 50 EAC) i, per l'altra, garantir uns mínims en les administracions que són competència de l'Estat (per exemple, art. 33.2, 3 i 4 EAC). S'ha de posar en valor aquesta perspectiva perquè, prenent les paraules de Morales i Riera, en un sentit general «el model d'autonomia lingüística se sosté en un patró d'organització territorial de la diversitat lingüística que té efectes assimilatoris sobre les minories lingüístiques si no és que aquests efectes són contrarestats per unes polítiques lingüístiques subestatals actives».²¹

En aquest sentit, és significativa la ubicació sistemàtica de la regulació dels usos lingüístics en les institucions catalanes en el mateix article 50 EAC, que porta per títol «Foment i difusió del català». I, igualment, l'article 5 LPL, sobre els principis rectoris de l'actuació de la Generalitat, implica també l'impuls i el foment de la llengua amb l'actuació administrativa, que concreta, pel que fa a l'Administració, en l'article 9.1 (equivalent a l'article 50.5 EAC). Per a desenvolupar aquests preceptes, la normativa de regulació d'usos administratius ha decantat cap al català certa exclusivitat en les actuacions internes, a vegades amb delimitadors com «normalment», «preferentment», «prioritari» o «preferentment i almenys», entre d'altres; ha impulsat un paisatge lingüístic en català (retolació, material gràfic) i ha establert el català com a llengua de relació amb la ciutadania i en les relacions institucionals; és a dir, ha establert un caràcter protector i afavoridor del català.²²

Un cinquè factor, molt rellevant en l'àmbit dels drets i usos administratius, és el reconeixement del deure específic de conèixer el català per a accedir a un lloc dins el sector públic. La capacitació suficient del personal és una de les característiques bàsiques del sistema, atès que sense competència lingüística no hi pot haver ús.

19. Francisco CAAMAÑO, «¿Justicia sin lenguas o lenguas sin justicia?», *Revista Catalana de Dret Públic*, núm. 50 (2015), p. 42-56.

20. Lluís JOU MIRABENT, «La Sentència 31/2010, reinterpretada. Legislació lingüística, realitat social i política», *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 12 (2011), p. 154-155.

21. Sergi MORALES-GÁLVEZ i Elvira RIERA-GIL, «Què són polítiques lingüístiques justes?», p. 49.

22. Agustí POU PUJOLRÀS, *Usos de la llengua i garantia dels drets lingüístics*, p. 24-26.

Malgrat que, com s'ha indicat, per al castellà el deure es reconeix amb caràcter general, per al català la jurisprudència només reconeix deures específics com aquest. En aquest sentit, la STC 46/1991, del 28 de febrer, indica raons molt clares per a establir aquest deure, raons que no trobem en resolucions més recents:

La razonabilidad de valorar el conocimiento del catalán como requisito general de capacidad, aunque variable en su nivel de exigencia, viene justificada por diversos motivos. En primer lugar debemos mencionar el *carácter del catalán como lengua de la Administración de la Generalidad*, junto con el castellano, ambas de uso preceptivo (art. 5 Ley catalana 7/1983); que son válidas y eficaces las actuaciones administrativas hechas en catalán (art. 7.1 Ley catalana 7/1983); y que *los particulares gozan del derecho de usar el catalán en sus relaciones con la Administración* (art. 8 de la Ley 7/1983 y STC 82/1986, fundamento jurídico 3.º). Además, se trata de un requisito justificado y equitativo también en función de la *propia eficacia de la Administración autónoma* (art.103.1 C.E.), por lo que resulta constitucionalmente lícito exigir, en todo caso, un cierto nivel de conocimiento de la lengua catalana, que resulta imprescindible para que *el funcionario pueda ejercer adecuadamente su trabajo en la Administración autonómica*, dado el carácter cooficial del idioma catalán en Cataluña (art. 3.2 C.E. y art. 3.2 E.A.C.) y dada también la extensión del uso del catalán en todo el territorio de la Comunidad Autónoma (FJ 3).²³

Aquest deure de conèixer el català es materialitza en l'article 11.1 LPL, que determina que el personal de les administracions catalanes ha de tenir el coneixement adequat i suficient de català. I, pel que fa al requisit, l'article 11.3 LPL disposa:

En el procés de selecció per a accedir a places de personal de l'Administració de la Generalitat, de l'Administració local i de l'administració i els serveis de les universitats, inclòs el personal laboral, s'ha d'acreditar el coneixement de la llengua catalana, tant en l'expressió oral com en l'escrita, en el grau adequat a les funcions pròpies de les places de què es tracti, en els termes establerts per la legislació de la funció pública.

Igualment, la necessitat de tenir una administració competent lingüísticament és ben present en l'EAC, que projecta aquesta necessitat a totes les administracions i instàncies que no són de titularitat autonòmica fins allà on permet la competència en la delimitació de l'abast de la cooficialitat i en normalització i sempre vinculada a la satisfacció dels drets lingüístics de la ciutadania (art. 33.3 i 4, 102. 1, 3 i 4, i 147.1 i 3 EAC).

Com veurem, aquest principi de capacitació lingüística té diversos ancoratges normatius en les diferents administracions, consistents en el cas de les administracions catalanes, però febles i a vegades gairebé inexistents en el de les estatals.

---

23. La STC 31/2010, en el fonament jurídic (FJ) 14, refereix també el deure individual de conèixer el català en àmbits específics com ara l'educació i en les relacions de subjecció especial, justament per a atendre l'opció lingüística. Vegeu una reflexió important sobre el sentit de l'ús normal de la llengua oficial pròpia per part de les institucions i la seva vinculació amb una presumpció de coneixement d'aquesta llengua, en el vot particular de la STC 85/2023, del 5 de juliol.

3. ELS USOS LINGÜÍSTICS

3.1. ADMINISTRACIONS CATALANES

El criteri bàsic que disposa la normativa és que el català és la llengua usada per les administracions catalanes.²⁴ L'article 6.1 EAC preceptua que el català és «la llengua d'ús normal i preferent [declarat inconstitucional per la STC 31/2010] de les administracions públiques [...] de Catalunya». Aquest principi es reitera en l'article 50.5 EAC, pedra angular de l'ús administratiu del català en les instàncies públiques catalanes:

La Generalitat, l'Administració local i les altres corporacions públiques de Catalunya, les institucions i les empreses que en depenen i els concessionaris de llurs serveis han d'emprar el català en llurs actuacions internes i en la relació entre ells. També l'han d'emprar en les comunicacions i les notificacions dirigides a persones físiques o jurídiques residents a Catalunya, sens perjudici del dret dels ciutadans a rebre-les en castellà si ho demanen.

I els articles 2.2a i 9.1 LPL fixen l'ús en termes similars. De fet, el punt 5 de l'article 50 EAC va ser agafat d'aquest darrer precepte, llevat de l'adverbi «normalment», que acompanyava la realització de comunicacions i notificacions.

El Decret 107/1987, norma dictada per a desenvolupar l'antiga Llei de normalització lingüística pel que fa als usos en l'Administració catalana, és la norma que encara avui els regula i en més d'un aspecte conté uns mandats que s'avenen poc amb la jurisprudència constituïda a partir de la STC 31/2010.

Seguint la pauta establerta en els preceptes estatutaris i legals, el Decret 107/1987 marca un ús general del català (art. 2.1) i distingeix entre usos interns, relacions institucionals i relacions amb els administrats; pel que fa al primer espai, totes les actuacions s'han de fer en català (art. 3.1), com també els impresos, la documentació, els rètols, el programari, etc. (art. 3.2 a 3.4). És interessant també que els estudis i projectes encarregats a tercers dins de l'àmbit català també han de ser lliurats en català.

Pel que fa a les relacions institucionals i administratives dins de Catalunya, la llengua de relació és el català (art. 5 Decret 107/1987). Però, de fet, si interpretem l'article 8 del Decret 107/1987 en sentit contrari, el català és la llengua de relació en tot l'àmbit lingüístic català. Igualment, els articles 16-20 del Decret 107/1987 preveuen que els avisos i la publicitat també es faran prioritàriament en català a Catalunya, i en versions dobles fora. Les disposicions de publicació oficial obligatòria, en canvi, s'hauran de fer en les dues llengües, i en aranès quan afectin l'Aran. És rellevant que s'opti per evitar les edicions simultànies en català i en castellà dins de Catalunya (art. 19 Decret 107/1987), per tal com es vol mantenir el català com a llengua amb un ús institucional autònom. Destaquem també l'autorització d'usar altres llengües oficials per a adreçar-se a altres institucions amb una altra

---

24. L'article 5 de la Llei 26/2010, del 3 d'agost, de règim jurídic i de procediment de les administracions públiques de Catalunya, es remet a l'EAC i a la normativa lingüística de la Generalitat i els ens locals.

llengua oficial, com també la possibilitat d'acceptar comunicacions en aquestes llengües (art. 6, 7 i 8 Decret 107/1987).

Finalment, pel que fa a les relacions amb la ciutadania (art. 9-15 Decret 107/1987), s'estableix l'ús general del català dins l'àmbit lingüístic català i «normalment» el castellà fora d'aquest àmbit.²⁵ També s'assenyala que s'admeten les comunicacions de la ciutadania en castellà i la possibilitat d'admetre també altres llengües oficials (art. 10 Decret 107/1987). En tot cas, el ciutadà té dret a relacionar-se activament i passivament en castellà, si ho demana.²⁶ Aquest aspecte és una manifestació del dret d'opció lingüística que estableix l'Estatut i que es tracta més endavant.

La legislació sobre l'Administració local s'expressa en termes força similars. La Llei municipal i de règim local de Catalunya (LMRLC; aprovada pel Decret legislatiu 2/2003, del 28 d'abril) estableix el català com a llengua pròpia de l'Administració local i, per consegüent, com «la llengua d'ús normal i general en les seves activitats» (art. 5.1 LMRLC). Aquest criteri està igualment limitat pel dret de la ciutadania a relacionar-se amb la llengua oficial de preferència (art. 5.2 LMRLC).

Hi ha un volum important de reglaments d'ens locals que segueixen un patró força comú. Així, amb una regulació força exhaustiva, el Reglament d'ús de la llengua catalana de l'Ajuntament de Barcelona manté el criteri d'ús general i preferent del català en tots els àmbits d'actuació propis (art. 2) i en el de les empreses amb concert amb l'Ajuntament o subvencionades (art. 1.3), i a partir d'aquí segueix un esquema semblant, tot i que més detallat, que el del Decret 107/1987.

Aquest reglament va ser impugnat i la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (STSJC) (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 5a) 316/2012, del 23 de maig de 2012 (ECLI:ES:TSJCAT:2012:7409), n'anul·la alguns preceptes que fonamentaven el seu sentit regulador i de foment de la llengua catalana en aplicar d'una manera literal i, a criteri nostre, més extensiva la doctrina de la STC 31/2010.

En destaquem dos sentits. El primer és el de la necessària «paritat» entre llengües, que bandeja la preferència de català i frena les possibilitats de desenvolupament normatiu: «[...] la paritat jurídica d'ambdues llengües a la qual es refereix el Tribunal Constitucional comporta que quan [sic] més intensa és la regulació de l'ús d'una llengua, més intensitat haurà de rebre també l'altra».

I el segon sentit és l'establiment de les mínimes formalitats per a escollir la llengua de relació entre ciutadà i Administració:

[...] el dret de preferència lingüística l'exerceix el ciutadà i és l'Administració que s'ha d'adaptar a aquesta elecció [...] el Tribunal Constitucional ha establert que aquesta opció no pot quedar sotmesa a una càrrega específica, plantejament que suposa un canvi respecte a la jurisprudència ordinària emesa fins aleshores.²⁷

25. Cal tenir present l'article 15.3 de la Llei 39/2015, d'acord amb el qual «[l']Administració pública instructora ha de traduir al castellà els documents, expedients o parts d'aquests que hagin de tenir efecte fora del territori de la comunitat autònoma», més taxatiu pel que fa a l'ús del castellà que el Decret 107/1987.

26. Agustí POU PUJOLRÀS, *Usos de la llengua i garantia dels drets lingüístics*, p. 36-37.

27. Agustí Pou PUJOLRÀS, Agustí. «Balanç de la jurisprudència del Tribunal Suprem. 1979-2019»,

Aquesta doctrina, que ha tingut derivades encara més restrictives, limita notablement la capacitat de foment del català i l'autonomia lingüística. Com s'ha dit, aquesta jurisprudència ordinària és conseqüència dels pronunciaments de la Sentència sobre l'Estatut català:

La definición del catalán como «la lengua propia de Cataluña» no puede suponer un desequilibrio del régimen constitucional de la cooficialidad de ambas lenguas en perjuicio del castellano. Si con la expresión «lengua propia» [...] pretende deducirse que únicamente el catalán es lengua de uso normal y preferente del poder público, siquiera sea sólo del poder público autonómico, se estaría contradiciendo una de las características constitucionalmente definidoras de la oficialidad lingüística.²⁸

I es projecta també en altres casos, com en la STSJC 12277/2015 (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 5a), del 9 de desembre de 2015 (ECLI: ES:TSJCAT:2015:12277), on es limiten profundament els usos lingüístics definits per a una àrea hospitalària.

Aquí vull esmentar novament unes apreciacions interessants de Francisco Caamaño,²⁹ que posava l'èmfasi en la falta de perícia lingüística en les argumentacions i decisions judicials sobre la llengua:

[...] parece como si en materia tan delicada y sensible como el plurilingüismo no existiesen peritos que, desde su conocimiento experto, pudiesen arrojar luz sobre los casos concretos que, en materia de lenguas, han llegado a los tribunales de justicia faltos de otros lugares en los que encontrar la interlocución o la mediación necesaria.

Efectivament, el fòrum judicial moltes vegades no té elements de valoració ponderats i, segurament, no és el millor context per a prendre decisions sobre aquesta política pública.

Aquesta afirmació adquireix encara més sentit si es contrasta la situació amb els altres àmbits administratius, com ara les administracions estatals a Catalunya.

3.2. ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA I ADMINISTRACIÓ DE L'ESTAT A CATALUNYA

El règim d'usos lingüístics en l'àmbit judicial està regulat substancialment en la Llei orgànica 6/1985, de l'1 de juliol, del poder judicial (LOPJ), i, en una forma semblant, en les lleis processals de les diferents jurisdiccions. D'acord amb l'article 231 LOPJ,³⁰ el tret bàsic dels usos

---

Revista de Llengua i Dret / Journal of Language and Law, núm. 72 (2019), p. 304-330.

28. La STC 85/2023, del 5 juliol de 2023, esmentada abans, que resol una qüestió d'inconstitucionalitat relativa a un aspecte dels usos lingüístics de les institucions locals del País Basc, aprofundeix en la línia de la doctrina de la «paritat» o equilibri entre les dues llengües.

29. FRANCISCO CAAMAÑO, «¿Justicia sin lenguas o lenguas sin justicia?», p. 45.

30.

1. En totes les actuacions judicials, els jutges, els magistrats, els fiscals, els secretaris i la resta de funcionaris de jutjats i tribunals han de fer servir el castellà, llengua oficial de l'Estat.

2. Els jutges, les magistrats, els fiscals, els secretaris i la resta de funcionaris de jutjats i tribunals també poden fer servir la llengua oficial pròpia de la comunitat autònoma, si cap de les parts s'hi oposa

i els drets lingüístics és, en primer lloc, la consolidació del castellà com a llengua «general». Aquesta és la interpretació que es desprèn de la STC 56/1990, relativa a la impugnació de la LOPJ (reiterada en altres sentències posteriors, com la STC 122/2021, del 2 de juny, fonament jurídic [FJ] 6). I, malgrat que la norma no recull explícitament aquesta designació, d'una manera entre constatativa i prescriptiva, el Tribunal li atribueix aquesta condició. D'una manera ben diferent, la llengua oficial pròpia resta només com a possibilitat per al personal al servei de l'Administració de justícia: «[...] el caràcter de llengua oficial de caràcter general del castellà i l'obligació de tots els espanyols de conèixer-lo [...] fa que aquesta sigui la llengua generalment usada en l'Administració de justícia».

És una perspectiva que s'avindria poc amb el zel que ha tingut la doctrina constitucional, com en la repetida STC 31/2010 respecte a l'ús del català, a emfatitzar que el dret de tria és del ciutadà, no pas de l'Administració, i que hi ha d'haver paritat entre les llengües.

En segon lloc, es preceptua l'ús del castellà per part del personal judicial (art. 231.2 LOPJ) o la traducció de les actuacions i els documents presentats (art. 231.4 LOPJ) quan una part al·legui un desconeixement que li genera indefensió.

La perspectiva de l'ús del català és precària, atès que només se li atribueix un caràcter potestatiu per part del personal judicial, el qual tampoc no té l'obligació de saber-lo, i que, quan una part n'al·lega el desconeixement, el personal judicial ha de canviar al castellà i els documents s'han de traduir.

Sense entrar en els requeriments que ha de reunir la indefensió de la part,³¹ el que resulta evident és que les normes d'ús idiomàtic encaixen poc en la proclamada paritat entre català i castellà relativa als usos lingüístics de les administracions catalanes (també a l'ensenyament) que hem referit.

---

al·legant que la desconeix, fet que pot produir indefensió.

3. Les parts, els representants i els que els dirigeixin, així com els testimonis i els perits, poden fer servir la llengua que sigui també oficial a la comunitat autònoma en el territori de la qual tinguin lloc les actuacions judicials, tant en manifestacions orals com escrites.

4. Les actuacions judicials fetes i els documents presentats en l'idioma oficial d'una comunitat autònoma tenen, sense necessitat de traducció al castellà, plena validesa i eficàcia. S'han de traduir d'ofici quan hagin de tenir efectes fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats en la comunitat autònoma, llevat, en aquest darrer cas, de si es tracta de comunitats autònomes amb llengua oficial pròpia coincident. També s'han de traduir quan així ho disposin les lleis o a instància de part que al·legui indefensió.

5. L'habilitació com a intèrpret en les actuacions orals o en llengua de signes s'ha de dur a terme de conformitat amb el que disposi la llei processal aplicable.

31. Algunes resolucions, com la STS 4123/2015 (Sala Penal), de 23 de setembre de 2015 (ECLI:ES:TS:2015:4123), indiquen que quan l'advocat desconeix la llengua, la indefensió ha de ser real i acreditada, i assenyalen, sense desenvolupar l'argument, però, que hi ha certa responsabilitat de l'advocat en un territori amb doble oficialitat (en un sentit semblant, vegeu la ITS 8770/2018 (Sala Penal), del 19 de juliol de 2018 [ECLI:ES:TS:2018:8770A]). En conjunt, però, es manté, en primer lloc, una certa idea de presumpció de desconeixement de les llengües pròpies i, en segon lloc, que els motius per a no apreciar lesió del dret de defensa són de caràcter processal, sobretot per l'actitud contradictòria de l'intervinent que l'al·lega.

Una altra qüestió suscitada a propòsit d'aquesta normativa és què passa quan qui desconeix l'idioma és el mateix personal judicial. La STC 105/2000, del 13 d'abril, entén que els jutges sempre tenen la facultat de demanar la traducció:

[...] si el titular del órgano jurisdiccional no comprende un documento redactado en una lengua distinta al castellano que sea cooficial en la Comunidad Autónoma en la cual radica el órgano, el titular de éste, no sólo está facultado para ordenar su traducción, sino que ha de considerarse obligado a ello para cumplir la función que le es propia (FJ 12).

La Interlocutòria del Tribunal Constitucional (ITC) 166/2005, del 19 d'abril, es pronuncia en un sentit similar, ja que considera que la garantia del dret a intèrpret resol satisfactòriament el conflicte potencial entre el dret d'ús de la llengua oficial i la no exigibilitat del seu coneixement als membres de la carrera judicial.³²

En darrer lloc, la traducció també s'ha de fer quan els documents i les actuacions «hagin de tenir efecte fora de la jurisdicció dels òrgans judicials situats a la comunitat autònoma, llevat de si es tracta de comunitats autònomes amb llengua oficial pròpia coincident» (art. 231.4 LOPJ).

Davant d'aquest mandat, es pot plantejar el dubte —i, de fet, s'ha plantejat— sobre quin és l'abast d'aquest precepte en els òrgans jurisdiccionals centrals de l'Estat. Moltes resolucions judicials recullen el deure de traducció des de la comunitat autònoma quan els documents hagin de tenir efecte en òrgans centrals o en òrgans d'un territori on la llengua pròpia no és oficial. Una de les primeres, la STS 14827/1994 (Sala Civil), del 13 de febrer de 1994 (ECLI:ES:TS:1994:14827), estableix clarament que tots els documents que es remetin al Tribunal Suprem han de ser traduïts: «[...] en lo sucesivo se proceda a cumplir rigurosamente con lo dispuesto en el artículo 231.4 2º inciso de la Ley Orgánica del Poder Judicial». Tot i que alguna resolució³³ ha admès una interpretació possibilista respecte de la necessitat de traducció al castellà, resolucions posteriors, com la Interlocutòria del Tribunal Suprem 11326/2011 (Sala Penal), del 18 de novembre (ECLI:ES:TS:2011:11326A), han descartat, novament emparant-se en la STC 31/2010, aquesta línia interpretativa.³⁴

Per a acabar de resseguir els usos en la justícia, és del tot necessari esmentar la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (CELRM) i, sobretot, la contradicció que, a parer nostre, i també del Comitè d'Experts de la Carta, té amb l'article 231 LPOJ. En línies generals, l'article 9 de la Carta estableix que el procediment judicial «ha de ser conduït» en català, com a llengua protegida pel text, si la part ho demana (art. 9.1 CELRM), mandat que es projecta sobre els diferents àmbits jurisdiccionals. També diu que la llengua té o pot tenir efectes fora del seu àmbit territorial (art. 9.2 CELRM).

32. Eva PONS PARERA, «Balanz de la jurisprudència del Tribunal Constitucional 1979-2019», *Revista de Llengua i Dret. Journal of Language and Law*, núm. 72 (2019), p. 7.

33. Interlocutòria del Tribunal Suprem (Sala Social) 18473/2009, del 24 de novembre de 2009 (ECLI:ES:TS:2009:18473A).

34. Agustí POU PUJOLRÀS, «Balanz de la jurisprudència del Tribunal Suprem. 1979-2019», *Revista de Llengua i Dret. Journal of Language and Law*, núm. 72 (2019), p. 318.

Des d'un punt de vista doctrinal, però també del de la pràctica judicial, aviat van sorgir dubtes sobre la compatibilitat entre l'article de la LOPJ i el compromís subscrit per l'Estat espanyol amb la signatura de la Carta. La ITC 166/2005, esmentada abans, indica que l'article 9.1*a.i* CELRM («en els procediments penals: assegurar que els òrgans judicials, amb la sol·licitud d'una de les parts, portin el procediment en les llengües regionals o minoritàries») no és incompatible amb l'article 231 LOPJ (en el sentit que el jutge es pot valdre d'intèrprets per a entendre els intervinents) perquè la interpretació o la traducció sempre salva la distància entre la llibertat lingüística del personal judicial (o el seu desconeixement de la llengua oficial) i el dret del ciutadà. Aquesta posició és la que sosté i ha sostingut sempre l'Estat espanyol.

No obstant això, aquest no és el criteri que mantenen reiteradament els informes del Comitè d'Experts i les recomanacions del Comitè de Ministres del Consell d'Europa. Així, l'*Avaluació del Comitè d'Experts sobre l'aplicació de les recomanacions d'acció immediata contingudes en el cinqué informe d'avaluació del Comitè d'Experts sobre Espanya*, del 31 de març de 2021, objecta clarament la prioritització total del castellà que fa l'article 231 LOPJ i la consegüent marginació de la llengua minoritària com a limitació del dret lingüístic de les parts. Sobre aquesta base, el Comitè de Ministres del Consell, en data 15 de juny de 2021, es remet a la Recomanació de l'11 de desembre de 2019, el primer punt de la qual advoca per «amend the Organic Law on the Judiciary so as to ensure the use of the co-official languages in judicial proceedings at the request of one of the parties» (Recomanació CM/RecChL(2019)7).

La doctrina s'ha pronunciat, per la urgència de la reforma de la LOPJ, en el sentit de facilitar l'ús de les llengües tutelades per la Carta, cosa que fins al moment no ha tingut, malgrat les nombrosíssimes iniciatives parlamentàries, cap concreció legislativa.³⁵

En definitiva, les línies bàsiques dels usos que regula la normativa estatal sobre l'Administració de justícia ens indiquen una prioritització clara del castellà. Com ja fa anys indicà Agirreazkuenaga, la llengua pròpia se situa en una posició de llengua de segon grau.³⁶

En aquest context, l'EAC, en la mateixa línia marcada per la LPL i tenint en compte que no entra a regular els usos concrets d'aquesta administració per tal com entén que no és la norma cridada a fer-ho, intenta redreçar la situació, per una banda, amb el reconeixement de drets als ciutadans que es relacionen amb l'Administració de justícia i, per l'altra, vinculant-hi la capacitació del personal que la serveix.

Per a posar fi a aquest bloc d'usos lingüístics, traçarem les línies generals de l'Administració de l'Estat a Catalunya, l'Administració perifèrica. La regulació bàsica és a l'article 15 de la Llei 39/2015, de l'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de

35. En aquest sentit és molt interessant, tot i que ja antiga, l'anàlisi de les iniciatives de la professora Anna Maria PLA BOIX, *El règim jurídic de les llengües a l'Administració de justícia*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònomic, 2005. Una de les iniciatives més treballades va ser la Proposició de llei orgànica de modificació de la LOPJ i altres normes connexes en matèria de drets (exp. 125/000016), presentada el 2014 a les Corts Generals pel Parlament de Catalunya (Resolució 846/X del Parlament, que va ser rebutjada el 2015).

36. Iñaki AGIRREAZKUENAGA ZIGORRAGA, «Balance conclusivo sobre la Administración de Justicia en un Estado plurilingüe», a Iñaki AGIRREAZKUENAGA ZIGORRAGA, *La Administración de justicia en un estado plurilingüe*, Madrid, Consejo General del Poder Judicial, 2000, p. 409.

les administracions públiques (LPACAP), que estableix, en primer lloc, que la llengua d'ús general és el castellà; en segon lloc, que si el ciutadà s'hi adreça en català, el procediment s'ha de substanciar en català (l'elecció es fa a través de la llengua que s'utilitza); en tercer lloc, que si es produeix una discrepància entre les persones interessades que hi puguin concórrer, el procediment s'ha de fer en castellà, tot i que els documents s'han de notificar en català a qui opti per aquesta llengua, i, finalment, que quan les persones interessades hagin presentat documents en la llengua pròpia i a Catalunya només hi hagi l'Administració instructora, aquesta ha de traduir d'ofici els documents al castellà.

A propòsit d'aquest precepte de la LPACAP, un punt que cal considerar dins d'aquests usos és el de les comunicacions entre comunitats autònomes amb la mateixa llengua oficial. Dues sentències del Tribunal Suprem del 2020³⁷ semblen qüestionar les relacions en català entre les administracions (tant les pròpies com les estatals) de les comunitats autònomes dins de l'àmbit lingüístic català. Tanmateix, com indica Tasa, la qüestió s'ha de reconduir més a un buidament competencial —i, per tant, del marge d'actuació autonòmica—, que no al qüestionament de la possibilitat de comunicar-se amb la mateixa llengua oficial.³⁸

Per la seva banda, el Reial decret 1465/1999, del 17 de setembre, pel qual s'estableixen criteris d'imatge institucional i es regulen la producció documental i el material imprès de l'Administració general de l'Estat, opta pel bilingüisme documental en els models i formularis i en la retolació. En aquest punt, a fi de veure l'estat de la llengua en l'Administració de l'Estat, és interessant consultar l'*Informe de diagnòstico sobre el grado de cumplimiento del uso de las lenguas cooficiales en la Administración general del Estado*, del 2019, juntament amb l'annex i l'actualització del 2020.³⁹ En línies generals, més enllà de l'extensa exposició de dades, es posen en relleu els dèficits encara avui en l'ús de les llengües pròpies i del català en concret en els diferents àmbits, com també en l'exigència de coneixement de la llengua. Podríem parlar d'un bilingüisme (dins del territori autonòmic) amb força dèficits reconeguts i d'una línia de capacitació basada només en una certa inversió en formació.

Destaquem també altres àmbits d'ús en espais de l'Administració estatal. Així, en el Registre Civil, pel que fa a l'acceptació de totes les característiques de noms i cognoms en català, com a la disponibilitat en català dels assentaments registrals, s'ha produït una incorporació important de les possibilitats d'ús, tanmateix molt dilatada en el temps i, encara, amb alguna contradicció i contratemps tecnològics.⁴⁰ En àmbits com el del Registre Mercantil,

37. STS 2221/2020, del 3 de juliol, i STS 2403/2020, del 14 de juliol (Secció 4a, Sala Contenciosa Administrativa).

38. Vicenta TASA, «Qüestió de noms. A propòsit de les sentències 704/2020 i 634/220 del Tribunal Suprem», *RLD Blog*, 25 de juny de 2020.

39. Aquests informes estan elaborats per l'Oficina per a les Llengües Oficials, per encàrrec del Consell de les Llengües Oficials de l'Administració General de l'Estat, i estan disponibles al seu web: <<https://mpt.gob.es/portal/politica-territorial/autonomica/Lenguas-cooficiales/Consejo-de-Lenguas-Cooficiales/Informes.html>>. Aquests organismes van ser creats pel Reial decret 905/2007, del 6 de juliol, pel qual es creen el Consell de les Llengües Oficials a l'Administració General de l'Estat i l'Oficina per a les Llengües Oficials.

40. Podeu consultar l'evolució de les qüestions registrals durant més de trenta anys (imposició del nom en llengües pròpies, consignació dels cognoms, llengua dels certificats i dels assentaments registrals), en

des d'un punt de vista legislatiu mateix continua imposant-se la redacció dels assentaments en castellà (art. 36.1 del Reial decret 1784/1996, del 19 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament del Registre Mercantil), mandat en el seu moment avalat pel Tribunal Constitucional (STC 87/1997) i, més tard, pel Tribunal Suprem (STS [Sala Contenciosa Administrativa, Secció 6a] 2095/2000, del 15 de març de 2000 [ECLI:ES:TS:2000:2095], que aportava argumentacions tan eloqüents com tautològiques, com la que segueix: «[...] resulta connatural, lógico y acorde [con la CE] que se establezca la redacción de los asientos del Registro Mercantil en lengua castellana por ser ésta [...] la lengua oficial del Estado»).

Pel que fa també als usos en administracions estatals i en una línia que aprofundeix el que acabem d'esmentar, escau cridar l'atenció sobre l'exercici de competències estatals en què la gestió és centralitzada. És a dir, gestionada directament per un organisme que no actua a través de les delegacions a la comunitat autònoma. Aquest tipus d'actuació administrativa constitueix un mecanisme que, *de facto*, eludeix l'oficialitat del català i, en conseqüència, els drets que se'n deriven. Hi ha una jurisprudència continuada que exposa que si l'organisme de l'Administració de l'Estat actua de manera centralitzada, la llengua de comunicació amb el ciutadà serà la llengua que és oficial a la seu de l'organisme, que en aquest cas és el castellà perquè és la llengua de la capital de l'Estat. Així, en matèria de patents i marques, les normes reguladores⁴¹ respectives indiquen la necessitat de presentar les sol·licituds de la marca o de la patent, com també tota la documentació adjunta, en castellà, i admet que s'adjuntin els documents en català només si tenen la traducció corresponent. Aquesta normativa, o la que la precedia, ha estat aplicada en diversos procediments en què el Tribunal Suprem ha avalat sense cap esforç interpretatiu l'exigència de la presentació en castellà (STS del 23 de maig de 2003 [ECLI:ES:TS:2003:3506], ITS del 24 de febrer de 2010 [ECLI:ES:TS:2010:3724A] i STS 803/2021, del 7 de juny de 2021 [ECLI:ES:TS:2021:2287], totes de la Sala Contenciosa Administrativa, Secció 3a). És més, en la darrera, davant els arguments raonats de la part a partir del Conveni Marc per a la Protecció de les Minories Nacionals, la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries i l'article 33 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, els tribunals d'instància i el Suprem en rebutgen l'aplicabilitat amb l'argument que es tracta de mandats de caràcter genèric i en què l'estat signant té un gran marge de discrecionalitat.

---

les cròniques de legislació i jurisprudència de la *Revista de Llengua i Dret*. Vegeu-ne un resum a Agustí POU PUJOLRÀS, «Balanz de la jurisprudència del Tribunal Suprem», p. 316.

41. L'article 11.9 de la Llei 17/2001, del 7 de desembre, de marques, estableix que «[t]ant la sol·licitud com els altres documents que s'hagin de presentar a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques han d'estar redactats en castellà. A les comunitats autònomes on també hi hagi una altra llengua oficial, els documents esmentats, a més de redactar-se en castellà, es poden redactar en la llengua de la comunitat autònoma». I l'article 23.3 de la Llei 24/2015, del 24 de juliol, de patents, conté un mandat semblant:

Tant la sol·licitud com els altres documents que s'hagin de presentar a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques han d'estar redactats en castellà i han de complir els requisits que s'estableixin per reglament. Sense perjudici del que disposa l'article 24.1.c, a les comunitats autònomes on existeixi una altra llengua oficial, aquests documents es poden redactar en la llengua esmentada i s'han d'acompanyar de la traducció corresponent al castellà, que es considera autèntica en cas de dubte entre les dues.

I ho completa amb el fet que de la legislació interna no «cabe extraer el derecho a presentar documentos en otro idioma que no sea el castellano ante órganos de la Administración del Estado radicados en Madrid» (STS del 7 de juny de 2021).

En aquest punt, tot i que fora de l'àmbit administratiu, la modificació recent del Reglament del Congrés dels Diputats⁴² suposa un canvi significatiu respecte al tractament de les llengües oficials diferents de la castellana en el funcionament de la institució, tant en les intervencions orals com en la presentació de textos escrits. El contingut de la reforma marca un contrast molt fort amb els usos lingüístics en els diversos àmbits administratius indicats.

Requereix una menció a banda, de capital importància, l'Administració electrònica. Inicialment, la Llei 11/2007, del 22 de juny, d'accés electrònic dels ciutadans als serveis públics, incloïa una menció sobre la llengua de relació dels ciutadans amb l'Administració i les aplicacions informàtiques per al tràmit, però també sobre la llengua dels webs:

2. A aquests efectes, les seues electròniques el titular de les quals tingui competència sobre territoris amb règim de cooficialitat lingüística han de possibilitar l'accés als seus continguts i serveis en les llengües corresponents (disposició addicional 6a.2).

Aquest mandat ha tingut un recorregut complicat. La disposició va ser derogada per la mateixa LPACAP l'any 2015, tot i que el contingut normatiu estava desenvolupat en el Reial decret 1671/2009, del 6 de novembre, en termes pràcticament idèntics (art. 6.5), vigent fins que finalment ha estat derogat pel Reial decret 203/2021, del 30 de març, pel qual s'aprova el Reglament d'actuació i funcionament del sector públic per mitjans electrònics. Aquesta norma ha eliminat el requeriment explícit del plurilingüisme en l'àmbit de l'Administració electrònica.⁴³

Constatem novament, en relació amb la regulació dels usos lingüístics, les deficiències pel que fa a la utilització del català en l'Administració de l'Estat, mancances que posa també en relleu el cinquè informe del Comitè d'Experts del Consell d'Europa (2019), amb la consegüent crida a adoptar mesures d'acció immediata i la constatació, en l'avaluació d'aquestes mesures (2021), que la millora demanada no s'ha fet efectiva. Tot això ens evidencia que no és que estiguem allunyats del que disposava la LPL respecte de l'Administració de l'Estat a Catalunya (el català és «la llengua preferentment emprada per l'Administració de l'Estat a Catalunya», deia l'article 2b, mandat sobre el qual ja van sorgir des del primer moment dubtes de constitucionalitat,⁴⁴ sinó que ens trobem en una situació en què el català acaba sent un instrument de comunicació, en realitat, poc operatiu.

---

42. Reforma del Reglament del Congrés dels Diputats (BOE, núm. 229, del 25 de setembre de 2023, p. 129372-129374).

43. El recull normatiu fet per l'Oficina per a les Llengües Oficials resta importància a aquest canvi i indica que almenys els impresos normalitzats han de ser en les altres llengües. El fet, però, és que la previsió ha estat eliminada; vegeu *Recopilación y sistematización de las obligaciones de la Administración general del Estado en materia de lenguas oficiales*, Ministerio de Política Territorial, Consejo de Lenguas, Oficina para las Lenguas Oficiales, 2022, p. 41.

44. Dictamen del Consell Consultiu núm. 203, FJ IV.5. Vegeu una opinió contrària a Jaume VERNET, Eva PONS, Agustí POU, Anna M. PLA i J. R. SOLÉ, *Dret lingüístic*, Valls, Cossetània, 2003, p. 175-176.

4. ELS DRETS LINGÜÍSTICS

A l'efecte expositiu, separem els drets lingüístics dels usos que acabem de tractar. Òbviament, ambdós són inescindibles, i més des de la perspectiva del dret a la llengua com a dret de la comunitat lingüística, com a dret col·lectiu. En aquest sentit, els usos administratius en constitueixen una garantia bàsica. Podem advertir un referent d'aquesta rellevància, per exemple, en la incorporació de l'element lingüístic dins del concepte de *dret a la bona administració*, que estableix la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, la qual, en l'article 41.4, estableix el dret de la ciutadania europea a relacionar-se en la llengua dels tractats amb les institucions de la Unió.⁴⁵

Igualment, conceptes com els de *normalització lingüística* o *llengua pròpia* han contribuït a falcar aquesta dimensió col·lectiva, dins de la qual també s'han d'entendre i ponderar els drets lingüístics de caràcter individual. Com assenyala Pons, però, amb relació al contingut lingüístic dels drets humans,⁴⁶ la imbricació de les dimensions individual i col·lectiva dels drets lingüístics és un element de complexitat en la determinació dels drets lingüístics que corresponen a individus específicament en la mesura que pertanyen a una minoria.

Val a dir, també, que la Sentència del 2010 sobre l'Estatut arracona l'operativitat de les nocions que en certa manera havien fet concebre els drets en aquesta dimensió restituïdora de la llengua minoritzada i els ancora en una visió activament formalista de la igualtat dels drets derivats de les llengües oficials, que prescindeix, d'una banda, dels elements de la realitat i el sentit de la minorització de la llengua i, de l'altra, de les mateixes disposicions constitucionals i subconstitucionals que poden ser útils en aquest sentit (algunes, acabem de veure-les), circumstàncies que posen el català en situació de desigualtat.

Més enllà d'aquest debat i de les categories d'anàlisi que hi són pertinents,⁴⁷ aquí ens centrem en com es concreten normativament els drets en les administracions públiques que operen a Catalunya; i ho farem en el mateix ordre anterior, començant per les administracions catalanes.

4.1. ADMINISTRACIONS CATALANES

La primera consideració és el reconeixement legal i la formulació inequívoca del dret lingüístic del ciutadà a relacionar-se amb l'Administració en la llengua oficial de preferència

45. DOUE C, núm. 202, 07.06.2016, p. 402.

46. Eva PONS PARERA, «Los derechos lingüísticos en el marco internacional y comunitario europeo», a José Manuel PÉREZ FERNÁNDEZ (coord.), *Estudios sobre el estatuto jurídico de las lenguas en España*, Barcelona, Atelier, 2006, p. 71.

47. Will KYMLICKA i Alan PATTEN (2003), «Language rights and political theory», *Annual Review of Applied Linguistics*, núm. 23 (2003), p. 9-11, ja posaven a debat l'ús d'aquests instruments per a canalitzar les reivindicacions de les minories lingüístiques. Vegeu també Juan JIMÉNEZ-SALCEDO i Jean-Rémi CARBONNEAU, «Bilingüisme de sentit únic», p. 3-7.

en l'opció lingüística, en sentit actiu i passiu (art. 6.2 EAC i 3.2 i 3.4 LPL).⁴⁸ L'ordenament lingüístic, en aquest sentit, ha completat de manera força exhaustiva els drets d'opció lingüística de la ciutadania.⁴⁹ Pel que fa al dret a ésser correspost en la llengua oficial de preferència, havia estat dubtosa la seva derivació directa de l'oficialitat, i la jurisprudència s'havia mostrat poc clara. Així, amb caràcter general, la normativa recull, en el seu desenvolupament de l'oficialitat, el dret d'opció lingüística en els dos vessants, actiu i passiu (art. 33.1 EAC i 9.1 i 9.10 LPL), que es conjuga amb l'ús general del català en el sentit que els ciutadans tenen dret a rebre les notificacions i comunicacions en castellà sempre que ho demanin.⁵⁰

La legislació catalana, a diferència de les normatives d'altres comunitats o de la normativa estatal, instaura força clarament l'ús oficial del català, amb un ús del castellà només a petició del ciutadà o de la persona interessada. S'han suscitat diverses qüestions entorn de l'exercici del dret d'opció. N'assenyalem només dues. La primera, relativa a l'abast de l'article 10.2 LPL, disposa: «L'Administració ha de lliurar a les persones interessades que ho sol·licitin, en la llengua oficial demanada, una testimoniança traduïda d'allò que els afecta. La sol·licitud de traducció no pot comportar cap perjudici o despesa al sol·licitant ni retards en el procediment ni suspendre'n la tramitació i els terminis establerts». Aquest precepte sembla circumscriure el dret a la traducció de les persones interessades a la documentació que essencialment els afecti, no pas a tot el procediment. El precepte sembla evitar així la traducció indiscriminada que forçaria un bilingüisme oficial. I la segona, també amb relació al procediment administratiu, exposa quina és la conseqüència jurídica de no atendre la sol·licitud lingüística. Milian indica que «la no atenció del dret a ser correspost en la llengua explícitament escollida ha de tenir una conseqüència, respecte de l'eficàcia de les notificacions, en el sentit de suspendre o interrompre el termini d'impugnació».⁵¹

No obstant això, cal entendre que, tot i que el dret d'opció lingüística en sentit passiu no pot ser preterit per una pràctica administrativa que el negui o el dificulti, tampoc no pot constituir un instrument indiscriminat per a impedir l'actuació administrativa en català, justament per la funció que té la mateixa activitat administrativa per a fer efectives les nocions de propietat i normalització del català.⁵²

48. Aquest constitueix un dels continguts paradigmàtics de l'oficialitat. Vegeu Eva PONS PARERA, *L'oficialitat lingüística*, p. 169.

49. Joan RIDAO MARTÍN, «El canvi de paradigma en la jurisprudència constitucional sobre la competència lingüística dels empleats públics», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 61 (2014) p. 79.

50. Vicenç AGUADO I CUDOLÀ, «Les llengües oficials en els procediments administratius, amb particular referència als procediments tramitats per mitjans electrònica», a Antoni MILIAN MASSANA (coord.), *Drets lingüístics de debò?*, Barcelona, Institut d'Estudis Autònomic, 2012, p. 134.

51. Antoni MILIAN I MASSANA, «Validesa i eficàcia de les notificacions i les comunicacions, segons la llengua oficial utilitzada», a Antoni MILIAN I MASSANA (coord.), *Drets lingüístics de debò?*, Barcelona, Institut d'Estudis Autònomic, 2012, p. 110. En un mateix sentit, però més genèric, s'expressa Lluís J. SEGURA GINARD, «Les llengües oficials en la doctrina recent del Tribunal Constitucional», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 56 (2011), p. 90-93, que afirma que l'Administració ha d'optar per la decisió més favorable als drets lingüístics.

52. Vicenç AGUADO I CUDOLÀ, «Les llengües oficials en els procediments administratius», p. 146-147; en un sentit semblant, vegeu Joan Ramon SOLÉ I DURANY, «La Llengua a l'Administració local», i Judith GIFREU I FONT i Josep Ramon FUENTES I GASÓ (dir.), *Règim jurídic dels governs locals de Catalunya*, 2009, p. 379.

És una pràctica habitual en les resolucions judicials, tant pel que fa al mateix procediment judicial com pel que fa a les al·legacions amb relació al procediment administratiu previ, aplicar criteris força rigorosos per a apreciar que s'ha incomplert l'opció lingüística o que s'ha produït indefensió per desconeixement, i que, per tant, s'hi associïn conseqüències dins del procediment.⁵³

Amb relació al dret d'opció, tant en l'àmbit administratiu com en el judicial, cal fer una puntualització rellevant: s'ha de distingir el dret d'opció lingüística del dret a no patir indefensió. El primer és un dret estatutari, desenvolupat legalment i qui l'exerceix no l'ha de justificar: és el dret a rebre de l'Administració la resposta en la llengua oficial volguda. L'exercici d'aquest dret, com s'ha vist, té unes conseqüències en cas d'incompliment, però el dret no inclou, per exemple, la traducció de tota la documentació de l'expedient que no ha generat l'Administració.

Per contra, com indiquem en el treball ja esmentat:

[...] el dret a no patir indefensió per raó de llengua, connectat amb el dret fonamental de l'article 24 CE, aplicat a l'àmbit judicial, però extensible també en el procediment administratiu sancionador, suposa que qui formula la petició lingüística té dret a la traducció o interpretació, però aquí el desconeixement de la llengua (en el nostre cas, per regla general el català) ha de ser acreditat i ha de produir realment indefensió. Per la seva projecció sobre la llengua, i en la mesura que sovint el dret d'opció passiva cobreix l'esfera protegida per la prohibició d'indefensió, els dos drets s'entrellacen, però cal no confondre'ls, perquè el primer justament deriva del mateix concepte de l'oficialitat, mentre que el segon suposa una excepció a aquesta, en la mesura que reconeix al ciutadà que en cas de desconeixement de la llengua el poder públic està obligat a comunicar-s'hi en la llengua que compregui.⁵⁴

Per a acabar aquest esbós, en la interpretació judicial ha tingut una importància cabdal l'aplicació del principi de no-discriminació (principi constitucional projectat en els art. 32 EAC i 4.1e LPL) amb relació al deure de conèixer el castellà. D'entrada, el dret a no ser discriminat per raó de la llengua (oficial) no implica que el poder públic no pugui establir diferenciacions en les mesures amb contingut lingüístic (vegeu, per totes, les tantes vegades esmentades STC 46/1991, sobre la funció pública, i 337/1994, sobre l'educació). De fet, la potestat de regular els usos lingüístics, que va quedar molt compromesa sobretot a partir de la STC 31/2010,⁵⁵ implica la possibilitat de modular la relació lingüística amb la ciutadania

53. Per exemple, la STS del 25 de març de 2011, que refereix un cas en què el Tribunal Superior de Justícia de Galícia rebutja la pretensió extemporània de traducció quan l'interessat havia comprès totes les actuacions fetes. O la Sentència del Jutjat Contenciós Administratiu 9 de Barcelona del 3 de maig de 2016, que en un expedient sancionador de l'Agència Catalana del Consum, després de recordar que el català també és oficial, rebutja l'al·legació d'indefensió davant l'organisme administratiu.

54. Agustí POU PUJOLRÀS, *Usos de la llengua i garantia dels drets lingüístics*, p. 40-41. Per a diferenciar entre els drets lingüístics de l'àmbit judicial derivats de l'oficialitat i els drets derivats del dret fonamental a la tutela judicial és imprescindible el treball d'Iñigo URRUTIA «Administración de justicia, doble oficialidad lingüística y derecho fundamental a la tutela judicial efectiva», *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, 2022.

55. Encara que hi ha precedents notables d'impugnació de la regulació dels usos en l'Administració local i

tot respectant els drets que aquesta té quant a l'ús de les llengües oficials. Però l'evolució de la jurisprudència ha posat en relleu que una interpretació expansiva d'aquest dret, no poques vegades recollit com a dret dels «castellanoparlants», juntament amb la configuració d'un deure general de conèixer només per al castellà, posen en entredit l'actuació administrativa com a garantia del dret d'ús del català i com a instrument de redreçament de la llengua pròpia.

Aquesta evolució expansiva de la no-discriminació en relació amb la negació del deure de conèixer la llengua pròpia s'ha manifestat amb força en resolucions de l'àmbit local, alguna ja indicada, en les sentències del Decret valencià d'usos lingüístics, en l'àmbit dels funcionaris d'habilitació estatal al País Valencià, o, encara, en alguna jurisprudència recent relativa a l'activitat subvencionada i a l'accés a la funció pública del País Basc. Per exemple, la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 4a) 319/2018, del 17 de juliol de 2018 (ECLI: ES:TSJCV:2018:1687), sobre usos del valencià, ho formula de manera explícita:

[...] no preserva el equilibrio entre las dos lenguas oficiales, con la consecuencia de que no se dispensa el mismo trato a los ciudadanos castellanohablantes que a los valencianohablantes; no se olvide que no existe el deber de conocer el valenciano y sí el castellano.

4.2. ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA I ADMINISTRACIÓ DE L'ESTAT A CATALUNYA

L'exercici dels drets lingüístics a les administracions amb competència estatal ofereixen un perfil substancialment diferent. Començant per l'Administració de justícia, la caracterització dels drets lingüístics queda determinat, en primer lloc i com ja hem assenyalat abans, per una regulació bàsica estatal força contradictòria amb la de l'EAC; en segon lloc, per la preponderància que la LOPJ dona a la instància judicial per a determinar la llengua del procediment, i, en tercer lloc, per una situació jurídica del català que el situa en una possibilitat d'ús recessiva.

Per una banda, la LOPJ estableix el dret de tots els intervinents a utilitzar el català o castellà (art. 231.3) que es vincula amb la possibilitat d'ús del català per part del personal judicial, però amb l'obligació per part del funcionariat d'utilitzar el castellà si una part al·lega indefensió per desconeixement del català (art. 231.2). La perspectiva que adopta la Llei, doncs, és preventiva, perquè quan algú no sap català, es canvia al castellà, ja sigui mitjançant el mateix personal judicial, ja sigui a través de la traducció i la interpretació quan són les parts les que aporten documentació en català (art. 231.4). La perspectiva legal és de «desconfiança» envers les llengües oficials diferents del castellà.⁵⁶

---

les universitats (STSJC del 18 de gener de 2001 i el 3 de desembre del 2003, relatives als reglaments de la Universitat Rovira i Virgili i la Universitat Pompeu Fabra, i del 19 de març de 2004, sobre el reglament de l'Ajuntament de Sabadell).

56. Vegeu una exposició sobre el conjunt de drets i obligacions lingüístics a l'Administració de justícia a Agustí POU PUJOLRÀS, «El català a l'Administració de justícia i el nou Estatut», *Revista de Llengua i Dret*,

La normativa de l'EAC i de la LPL adopta, per contra, una perspectiva essencialment des dels drets ciutadans. L'article 33.2 EAC estableix:

Totes les persones, en les relacions amb l'Administració de justícia, el Ministeri Fiscal, el notariat i els registres públics, tenen dret a utilitzar la llengua oficial que elegeixin en totes les actuacions judicials, notarials i registrals, i a rebre tota la documentació oficial emesa a Catalunya en la llengua sol·licitada, sense que puguin patir indefensió ni dilacions indegudes a causa de la llengua emprada, ni se'ls pugui exigir cap mena de traducció.

Els drets que estableix aquest article superen l'abast de l'article 13 LPL i es basen en la idea d'opció lingüística completa. Interpretant el precepte estatutari conjuntament amb l'article 231 LOPJ i tenint en compte la jurisprudència, podem extreure els continguts següents, seguint l'esquema dret actiu/dret passiu propi de l'opció lingüística referit en tractar les administracions catalanes.

En primer lloc, cal considerar el dret d'adreçar-se a la justícia en les llengües oficials dins del territori. Aquest dret, però, té limitacions importants pel que fa al català. Des d'un punt de vista territorial i llevat dels supòsits d'intervencions orals dels acusats en procediments penals en virtut del dret a intèrpret, l'ús del català està vedat en els òrgans jurisdiccionals centrals.⁵⁷ Però també des d'un punt de vista funcional, per tal com no es reconeix el dret a ser entès directament en català per part de jutges i la resta del personal judicial.⁵⁸ En aquest sentit, l'article 231.5 LOPJ possibilita la intervenció d'un intèrpret en qualsevol moment, i la indicada ITC 166/2005, del 19 d'abril, va acollir aquesta perspectiva en no apreciar cap problema de compatibilitat amb la Carta Europea en el fet que els jutges no entenguessin directament una llengua oficial pròpia. I, igualment, de fet, el dret queda limitat quan un dels intervinents al·lega indefensió (art. 231.2 LOPJ), cosa que obliga a substanciar el procediment en castellà i força les parts que usen el català, dins de la seva estratègia de defensa, a plantejar-se la conveniència de la traducció sistemàtica, tot en clara contradicció amb el que estableix l'article 9 de la Carta Europea.

En segon lloc, des d'un punt de vista passiu, cal considerar el dret a ser correspost en la llengua oficial de preferència. En aquest punt, la incidència de l'EAC és determinant. D'acord amb el que estableix l'article 33.1 EAC, les persones tenen dret «a rebre tota la documentació oficial emesa a Catalunya en la llengua sol·licitada». Igual que en les administracions catalanes, s'estableix el dret d'opció lingüística. Tanmateix, aquí cal fer una precisió. Segons la dicció del precepte, només es té dret a demanar en català la documentació oficial que emet l'òrgan judicial, no a tot l'expedient. Per a demanar la traducció dels documents que aporten les parts o demanar un intèrpret per a entendre l'altra part, cal que hi hagi un desconeixement real que produeixi indefensió. Aquí és on es produeix sovint la confusió

núm. 48 (desembre 2007), esp. p. 150-151.

57. Agustí POU PUJOLRÀS, *Usos de la llengua i garantia dels drets lingüístics*, p. 50-52.

58. Iñigo URRUTIA LIBARONA, «Administración de Justicia, doble oficialidad lingüística y derecho fundamental a la tutela judicial efectiva», *Revista d'Estudis Autònomic i Federals*, 2022.

pràctica entre opció lingüística i interdicció d'indefensió. D'acord amb les resolucions d'alguns tribunals d'instància i del mateix Tribunal Suprem,⁵⁹ la indefensió i el desconeixement s'han de provar, i, en tot cas, no constitueixen, *a posteriori*, en el moment de la sentència, un expedient indiscriminat per a demanar l'anul·lació de les actuacions, atès que s'ha d'al·legar en el moment processal oportú i no es pot actuar contra els propis actes, com ara no manifestar un problema de comprensió i després adduir indefensió per desconeixement. De fet, diverses resolucions de jutjats d'instància utilitzen paràmetres com el temps de residència de qui al·lega desconèixer el català, el fet d'haver cursat estudis en català, la doctrina dels propis actes o la mateixa proximitat entre català i castellà.⁶⁰

Ara bé, justament per la literalitat dels apartats 2 i 4 de l'article 231 LOPJ, que preveu el canvi al castellà de tot el procediment quan una part desconex el català, es produeix a la pràctica judicial un cert automatisme davant de les al·legacions d'indefensió per desconeixement. Aquesta pràctica per inèrcia és especialment qüestionable quan qui al·lega la indefensió no és la part del procediment judicial, sinó la seva defensa lletrada, fet que porta molt sovint a la traducció o a la substanciació de tot el procés en castellà perquè un advocat no està domiciliat en territori català. D'acord amb l'oficialitat del català i el deure professional, també s'hauria de revisar aquesta mena d'«exempció» de conèixer el català de la qual actualment gaudeixen de fet les defenses lletrades de les parts i que suposa una distorsió important en els procediments judicials i una mala comprensió de la prohibició de la indefensió per desconeixement de la llengua.

També amb relació al dret a ser correspost, caldria aplicar la doctrina del Tribunal Constitucional relativa a la necessitat que no s'estableixin formalitats en relació amb la llengua oficial demanada. No és aquesta, però, l'orientació de l'article 231 LOPJ ni la resposta que solen oferir els òrgans judicials pel que fa a la llengua catalana. I, això, malgrat els diversos acords que ha pres la Sala de Govern del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en aquest sentit.⁶¹

D'altra banda, l'article 33.2 EAC preveu explícitament determinades condicions que actuen en garantia del dret d'opció lingüística, que són la interdicció d'indefensió, la de dilacions indegudes i la de requerir la traducció a l'altra llengua. Quant a la indefensió, tal com

59. Així, la primerenca STS del 15 d'abril de 1997 estima la pretensió d'un advocat que diu que no entén la resolució administrativa en català d'un ajuntament que va sancionar la seva defensada, per la qual cosa el Tribunal aprecia la lesió de l'article 24 CE pel desconeixement lingüístic de l'advocat. Altres resolucions, però, han mantingut una posició molt més matisada, com les STS del 29 de maig de 1995, del 20 de maig de 1996, del 18 de juny de 1998, de l'1 de març de 1999, la ITS del 19 de desembre de 2003 o la STS del 18 d'abril de 2012. En el mateix sentit, vegeu les STS del 23 de desembre de 2015 i del 19 de juliol de 2018. Sobre aquesta qüestió, és interessant el recull de casos que es poden trobar a *Preguntes sobre els usos lingüístics a l'Administració de Justícia*, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 2022, p. 14-21

60. Agustí POU PUJOLRÀS, «Balanç de la jurisprudència del Tribunal Suprem», p. 317.

61. Diversos acords de la Sala de Govern del TSJC han recordat el dret d'opció en el vessant actiu i passiu. Vegeu, entre d'altres, els del 4 de setembre de 2007 i del 26 de gener de 2010, i, recentment, el del 26 de gener de 2021. És important l'acord de la Secretaria de Govern del mateix Tribunal del 7 de gener de 2021, que dona impuls a l'exercici del dret d'opció lingüística per mitjà de les eines informàtiques implementades pel Departament de Justícia.

hem vist, des de la perspectiva actual i tenint en compte la configuració que en fa l'article 231 LOPJ i el rebuig de la jurisprudència constitucional del deure de conèixer el català paral·lel al del castellà, és una garantia que distorsiona el contingut del dret d'opció lingüística. El dret a no patir indefensió hauria de ser una garantia incardinada en el dret fonamental a la tutela judicial efectiva, però s'hi ha atorgat una *vis expansiva* que el converteix en una salvaguarda del dret dels castellanoparlants a desconèixer el català. De fet, com s'ha dit, en introduir un dret fonamental processal i vincular-lo amb el principi de no-discriminació i amb el deure de conèixer el castellà, la interpretació jurisprudencial subverteix la mateixa naturalesa del dret d'opció, però també la finalitat de la prohibició d'indefensió, que hauria d'anar referida només a les parts i en uns àmbits jurisdiccionals més delimitats.⁶²

Quant a les dilacions indegudes, cal com a mínim qüestionar la dilació que suposen moltes traduccions al castellà quan alguna part o l'advocat d'aquesta al·leguen desconeixement lingüístic. Igualment, la prohibició de demanar traduccions a les parts va encaminada a foragitar la pràctica que encara ara a vegades es dona de demanar a la part que tradueixi la documentació aportada en català o que faci la intervenció oral en castellà.⁶³

Per a acabar, l'article 33.5 EAC preveu el dret de relacionar-se en català amb els òrgans constitucionals i amb els òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal. El mateix article ja es va «blindar» de possibles impugnacions en establir que aquest dret s'ha d'exercir «d'acord amb el procediment establert en la legislació corresponent» i, efectivament, la STC 31/2010 en va validar la legitimitat constitucional per tal com contenia aquesta remissió. Al capdavant, aquest dret no és viable sense una norma estatal específica que l'empari.

En definitiva, la posició jurídica del català, quant a usos i quant a drets, és desavantatjosa respecte del castellà. Malgrat alguna resolució que intenta mantenir un equilibri, en general es prioritzen el castellà i els drets de les persones en relació amb aquest idioma. Per això, en l'exercici del dret d'opció, mentre que el català no disposa ni tan sols d'unes pautes com les que estableix la Carta Europea, per al castellà s'estableixen diverses garanties addicionals, com ara el deure del personal judicial de canviar d'idioma quan una persona al·lega indefensió per desconeixement, el deure de traduir quan hagi de tenir efectes fora de Catalunya o de l'àmbit català, o el deure de fer servir el castellà en les relacions amb els òrgans centrals. I la valoració del coneixement del català en el personal judicial no fa altra cosa que fer més pronunciat aquest desequilibri.

62. El sentit estricte que hauria de tenir la indefensió és ben clar en la jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH), com en els casos *Kamasinski contra Àustria* (Sentència del TEDH del 19 de desembre de 1989), o *Hermi contra Itàlia* (Sentència del TEDH del 16 d'octubre de 2006). Vegeu una exposició i anàlisi del dret en aquesta instància internacional a Iñigo URRUTIA LIBARONA, «Administración de justicia», p. 293-300.

63. Reportem l'Acord de la Sala de Govern del TSJC del 26 de març de 2019, que sanciona un jutge per requerir a la part la intervenció en castellà. Entre les argumentacions, assenyalava que el «hecho de que la Constitución prevea la obligación de todo ciudadano español de conocer la lengua castellana no puede servir como excusa para impedir o dejar de proteger el ejercicio de un derecho como es el de emplear la lengua catalana ante los órganos judiciales de Catalunya» (RJ 4). En un sentit semblant, vegeu l'Acord del TSJC del 27 de juliol de 2016.

Aquestes deficiències són fàcilment contrastables si atenem a les dades d'ús. D'acord amb les dades que ofereix el Departament de Justícia, Drets i Memòria, l'any 2022 només el 5,98 % de la tramitació de procediments i el 6,67 % de les sentències es van fer en català.⁶⁴ A més, la tendència és descendent respecte dels anys anteriors. Les dades d'ús, doncs, no es corresponen tampoc amb les dades relatives a l'ús social.

Per a concloure el capítol dels drets lingüístics davant de les administracions, farem una breu referència als que es plantegen davant de l'Administració general de l'Estat. Com s'ha indicat, l'antiga Llei 30/1992 ja regulava nuclearment aquesta qüestió; actualment, però, aquesta norma ha estat substituïda per la LPACAP, que en l'article 15 esmentat abans indica:

1. La llengua dels procediments tramitats per l'Administració General de l'Estat és el castellà. No obstant això, els interessats que es dirigeixin als òrgans de l'Administració General de l'Estat amb seu al territori d'una comunitat autònoma poden utilitzar també la llengua que hi sigui cooficial.

En aquest cas, el procediment s'ha de tramitar en la llengua escollida per l'interessat. Si concorren diversos interessats en el procediment, i hi ha discrepància quant a la llengua, el procediment s'ha de tramitar en castellà, si bé els documents o testimonis que requereixin els interessats s'han d'expedir en la llengua que aquests escullin.

Com en les administracions anteriors, s'estableix un dret d'opció lingüística amb unes característiques singulars que prioritzen el castellà per sobre de les llengües pròpies, fet que, d'entrada, sembla poc compatible amb la LPL (art. 2.2b):

a) Dret d'ús davant de les administracions.

b) Dret a ser correspost o bé amb la tramitació de l'expedient en català, o bé amb la notificació en català. D'acord amb la dicció de la mateixa Llei, sembla que s'estableix un vincle entre la llengua emprada per l'interessat i la llengua que ha de fer servir l'Administració. En tot cas, i a diferència del que hem vist que constitueix la doctrina aplicable a les administracions catalanes a partir de la STC 31/2010 sobre l'elecció de la llengua sense formalitats, l'article 15.3 LPACAP estableix que l'Administració instructora ha de traduir al castellà «els documents dirigits als interessats que així ho sol·licitin expressament».

Cal assenyalar que s'han reportat mancances importants pel que fa als drets. Esmentarem un parell d'informes internacionals que ens allunyen de la imatge dels esforços fets per a atendre els drets que projecta l'Oficina Espanyola de Llengües Oficials. Un és l'informe sobre Espanya pel que fa a qüestions de les minories del relator de l'Organització de les Nacions Unides, del 2020,⁶⁵ en el sentit, entre moltes altres consideracions, de l'acció

64. Es poden consultar les dades estadístiques a Secretaria per a l'Administració de Justícia. (2023). *Indicadors lingüístics de l'àmbit judicial. Any 2022*, p. 46-51. Disponible a <<https://repositori.justicia.gencat.cat/bitstream/handle/20.500.14226/819/dades-SLAJ-2022.pdf1>> (última consulta: 12 desembre 2023).

65. *Informe del Relator Especial sobre cuestiones de las minorías*, Asamblea General de las Naciones Unidas, disponible a <<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g20/063/91/pdf/g2006391.pdf?token=zqYGdEI4w2QH5SSuH&fe=true>> (última consulta: 12 desembre 2023).

materialment poc facilitadora de l'Estat. En una línia semblant i sobre la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, trobem l'*Avaluació del Comitè d'Experts sobre l'aplicació de les recomanacions d'acció immediata contingudes en el cinqué informe d'avaluació del Comitè d'Experts sobre Espanya*,⁶⁶ sobre les mancances, pel que fa a les llengües protegides, en la justícia i en l'Administració estatal. Aquest darrer document, per exemple, respecte de la disponibilitat de les pàgines web, conté dades força reveladores sobre la poca operativitat del català.

5. GARANTIES DELS DRETS. LA CAPACITACIÓ LINGÜÍSTICA DELS TREBALLADORS PÚBLICS

Dins de la tríada que hem establert per a desglossar, amb finalitat explicativa, els drets lingüístics de la ciutadania en les seves relacions amb les administracions públiques, el tercer element que cal considerar és segurament tan rellevant com els altres, atès que els garanteix, però també és el que té una caracterització i una naturalesa més diverses. Efectivament, què garanteix poder mantenir un ús lingüístic en una administració i què garanteix el dret dels ciutadans que s'hi relacionen, pot incloure mecanismes tan diversos com la mateixa declaració d'oficialitat d'una llengua, una política de formació perquè la població sigui lingüísticament competent, una regulació de l'ús que consolidi i doni certesa a l'exercici dels drets per part de la ciutadania, la disposició d'unes instàncies de control administratiu i jurisdiccional, etc. Atès que els drets a la llengua presenten aquesta dimensió col·lectiva suara esmentada, la garantia d'aquests drets també s'ha de correspondre amb aquest caràcter i ha de revestir, més enllà de la capacitat d'exigència individual i immediata —però també—, la forma de polítiques orientades a establir unes bases prou sòlides que generin un entorn que faci factible i fàcil l'exercici dels drets.

D'entre totes les garanties i sense deixar de fer esment de les que considerem escaients recollir, ens centrarem sobretot en la més tractada, que és la capacitació del personal que serveix l'Administració.

5.1. ADMINISTRACIONS CATALANES

Les garanties establertes són de diferents tipus. Per descomptat, la primera i la principal és la mateixa regulació de l'ús del català en aquestes administracions, i el deure que això implica per al personal que hi treballa i que serveix la ciutadania. Però també ho són les actuacions directes de caràcter promocional que estableixen l'Estatut, la LPL i la

66. *European charter for regional or minority languages, evaluation by the Committee of Experts of the Implementation of the Recommendations for Immediate Action contained in the Committee of Experts' fifth evaluation report on SPAIN*, disponible a <<https://rm.coe.int/spainevaliria5-en/1680a26f9e>> (última consulta: 12 desembre 2023).

Llei de l'aranès. Així, l'article 5.2 de la LPL indica que «[l]a Generalitat ha de fer actuacions d'emparament, de protecció i de promoció i foment de l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits, amb l'adopció de les mesures necessàries i la destinació dels recursos suficients» (en un sentit semblant, vegeu l'article 50.1 EAC).

Així mateix, des d'un punt de vista instrumental, com a garantia dels drets la normativa reconeix la via judicial (art. 4.2 LPL) i la del Síndic de Greuges (art. 4.3 LPL); aquesta darrera ha tingut una activitat notable en aquest sentit.⁶⁷ Molt rellevant, per exemple, ha estat la participació que ha tingut el Síndic en la qüestió dels usos de la llengua en l'àmbit escolar i de l'exigència judicial del 25 % de castellà.⁶⁸ L'actuació d'empara també s'articula a través de l'Oficina de Garanties Lingüístiques de la Secretaria de Política Lingüística, que actua com a mecanisme administratiu de tutela.⁶⁹

Un element que també cal tenir molt en compte com a garant dels drets lingüístics és l'Administració electrònica i l'ús de la tecnologia digital en aquest àmbit. Actualment, la regulació central es troba en la Llei 29/2010, del 3 d'agost, de l'ús dels mitjans electrònics al sector públic de Catalunya. La disposició addicional cinquena estableix el dret d'opció lingüística en les aplicacions que el sector públic posa a disposició de la ciutadania. La doctrina ha destacat que l'abast lingüístic d'aquest tipus de relació entre administrats i Administració va molt més enllà del vessant merament instrumental.⁷⁰ Els webs de les administracions, les seues virtuals i la tramitació electrònica, els registres telemàtics o la interoperabilitat, comporten un accés diferent de la ciutadania a la informació i a la tramitació administrativa que requereix una cura especial en l'opció lingüística. Per això, la mateixa Llei 29/2010 insisteix, en l'article 17e, en la necessitat de proveir eines multilingües que facilitin la tramitació del procediment en la llengua escollida.⁷¹

A banda d'aquestes i altres garanties del dret lingüístic, com hem indicat, la competència lingüística del personal funcional i laboral que hi treballa és la que ha d'assegurar principalment l'atenció en català. Aquest requeriment es fonamenta en el mateix caràcter oficial de la llengua, en l'ús que se'n fa a l'Administració i en l'atenció als drets de la ciutadania. Va ser fonamental en la validació del requisit la citada STC 46/1991, sobre la Llei de la funció pública catalana, doctrina que ha tingut una certa limitació en resolucions posteriors a la STC 31/2010.

---

67. VICENÇ AGUADO I CUDOLÀ, «Les llengües oficials en els procediments administratius»; ALBA NOGUEIRA LÓPEZ, «Mecanismos de garantía de los derechos lingüísticos», a ANNA MARIA PLA BOIX, *Garantia dels drets lingüístics: Estudis de cas: Bèlgica, Canadà, Espanya, Itàlia, Moldàvia i Suïssa*, Barcelona, Institut d'Estudis Autònomic, 2014.

68. SÍNDIC DE GREUGES, *Drets i usos lingüístics dels infants i els adolescents a Catalunya*, Barcelona, Síndic de Greuges, 21 de març de 2022.

69. ANTONI LLABRÉS FUSTER, «L'Oficina de Defensa dels Drets Lingüístics de les Illes Balears (ODDL) entra en escena», *RLD Blog*, 10 de desembre de 2020; VICENTA TASA, «L'Oficina de Drets Lingüístics de la Generalitat valenciana després de la Sentència 1357/2021 del Tribunal Suprem», *RLD Blog*, 2022.

70. VICENÇ AGUADO I CUDOLÀ, «Les llengües oficials en els procediments administratius», p. 163-164; AGUSTÍ POU PUJOLRÀS, *Usos de la llengua i garantia dels drets lingüístics*, p. 42-43.

71. També cal esmentar les previsions sobre la llengua de signes catalana i la llengua oral de la Llei 13/2014, del 30 d'octubre, d'accessibilitat.

Pel que fa a les administracions catalanes, l'article 6.2 EAC indica que «els poders públics de Catalunya han d'establir les mesures necessàries per facilitar l'exercici d'aquests drets [lingüístics]», i, en aquesta línia, l'article 11.1 LPL estableix que el personal de les administracions catalanes ha de tenir el coneixement adequat i suficient de català, i el punt 3 del mateix article disposa el mandat d'acreditació del coneixement en les administracions autonòmica, local i universitària. La normativa relativa a la selecció i l'accés als llocs de treball públic disposa la necessitat d'acreditació del coneixement oral i escrit en l'àmbit de l'Administració de la Generalitat⁷² i de l'Administració local.⁷³ En l'àmbit municipal, i en aquesta mateixa norma, cal fer un esment de la previsió del «requisit del coneixement oral i escrit del català en les bases de la convocatòria del concurs per a proveir llocs de treball reservats a funcionaris i funcionàries de l'Administració local amb habilitació de caràcter estatal, i de l'aranès, en el cas dels funcionaris i funcionàries que han de prestar serveis en l'àmbit territorial d'Era Val d'Aran» (art. 303.2 del Decret legislatiu 2/2003, del 28 d'abril, pel qual s'aprova el text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya [TRLMRLC]), precepte que es desenvolupa en el Decret 14/1994 i s'ha validat judicialment.⁷⁴

Finalment, traslladant la regulació legal, els reglaments locals i universitaris estableixen la garantia de la capacitació lingüística. Per exemple, l'article 19 del Reglament de l'Hospitalet de Llobregat disposa un principi general de capacitació lingüística modulada en algun tipus de provisions, o els articles 19-20 Del Reglament d'ús de la llengua catalana de l'Ajuntament de Barcelona, amb una exigència superior. En l'àmbit universitari, els reglaments d'usos lingüístics també recullen el requisit per al personal d'administració i serveis. A tall d'exemple, vegeu el Reglament d'usos lingüístics de la Universitat de Barcelona, del 30 d'octubre de 1996 (art. 6.1), el de la Universitat Rovira i Virgili (art. 7.2) o el de la Universitat Pompeu Fabra (art. 20). En aquest punt, cal ressenyar que en les diverses impugnacions que hi ha hagut d'aquests reglaments, les sentències que les han resolt, tan les d'instància com les del Tribunal Suprem, no han incidit ni alterat el règim de la capacitació lingüística. Quant als docents universitaris, el Decret 128/2010, del 14 de setembre, sobre l'acreditació del coneixement lingüístic del professorat de les universitats del sistema universitari de Catalunya, requereix, en línies generals i amb la previsió de determinades modulacions i excepcions, el nivell «que asseguri la competència del professorat per participar amb adequació i correcció a les situacions comunicatives que

72. L'article 42 del Decret legislatiu 1/1997, del 31 d'octubre, pel qual s'aprova la refosa en un text únic dels preceptes de determinats textos legals vigents a Catalunya en matèria de funció pública, estableix com a principi de selecció que «s'ha d'acreditar el coneixement de la llengua catalana, tant en l'expressió oral com en l'escrita».

73. L'article 287.2 del Decret legislatiu 2/2003, del 28 d'abril, pel qual s'aprova el text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya (TRLMRLC), com a criteri general indica que «s'ha d'acreditar el coneixement del català i, en els ens locals d'Era Val d'Aran, també de l'aranès, tant en l'expressió oral com en l'escrita, en el grau adequat a les funcions pròpies de les places de què es tracti». I el mateix criteri s'estableix per a les altres situacions de provisió de llocs de treball.

74. Les sentències del Tribunal Suprem (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 7a) més recents són les tres del 24 de juliol de 2013 (per totes, ECLI:ES:TS:2013:4202) i les de l'1, el 16 i el 22 de juliol de 2014 (ECLI:ES:TS:2014:3225, ECLI:ES:TS:2014:3203 i ECLI:ES:TS:2014:3246, respectivament).

requereixen les tasques acadèmiques, de manera que quedin garantits els drets lingüístics dels estudiants».⁷⁵

5.2. ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA I ADMINISTRACIÓ DE L'ESTAT A CATALUNYA

La regulació sobre la capacitació lingüística d'aquestes administracions correspon al legislador estatal. S'ha de tenir en compte que l'estructura judicial no té una descentralització paral·lela a la dels poders legislatiu i executiu i que, pel que fa als cossos funcionaris de l'Administració de justícia, Catalunya només té, malgrat la dicció de l'article 103 EAC, una competència en gestió d'una part del personal, però no la determinació del seu règim orgànic. Tot i que aquesta caracterització no hauria d'implicar una minva de la garantia dels drets, la realitat de les diferents normatives posa en evidència la falta d'impuls d'una competència efectiva del personal en llengua catalana i, doncs, la restricció de la garantia dels drets lingüístics.

Aquest dèficit lingüístic s'evidencia en els diversos reports periòdics del Comitè d'Experts de la Carta Europea. Per exemple, l'informe del 2015 insistia en la necessitat de prendre «les mesures necessàries per augmentar la proporció del personal judicial a Catalunya en tots els nivells i en particular entre jutges i fiscals, que poden utilitzar el català com a llengua de treball en els tribunals».⁷⁶

D'altra banda, el règim lingüístic del personal judicial que estableix la LOPJ i les disposicions que la desenvolupen s'orienta per principis diferents, gairebé oposats, als que apunta l'EAC.

Com indicàvem, la normativa bàsica estatal sobre aquesta qüestió es troba en la LOPJ. Pel que fa al grup de rang més alt, el dels jutges i magistrats, l'article 341.2 LOPJ estableix que per reglament s'han de determinar els criteris de valoració de l'idioma «com a mèrit preferent en els concursos per a òrgans jurisdiccionals» del territori de la comunitat autònoma amb llengua pròpia (hi ha altres preceptes que refereixen la valoració en situacions administratives específiques). El Reglament 2/2011 de la carrera judicial⁷⁷ desenvolupa aquest precepte. Igualment, per als diferents cossos judicials, la LOPJ estableix la valoració de l'idioma que, al seu torn, desenvolupen els reglaments orgànics. En tot cas, cal assenyalar les notes que caracteritzen el sistema de valoració en totes els nivells funcionaris: el coneixement de la llengua pròpia —el català, en el nostre cas— només es valora com a mèrit (només en casos excepcionals, com a requisit, i no en els cossos d'alt nivell); el mèrit s'atribueix un cop s'ha obtingut la plaça, no en la selecció del personal, de manera que només ajuda a triar el millor lloc; la «preferència» del mèrit, requerida legalment, és dubtosa, atès que a la pràctica no es

---

75. Aquest decret va ser objecte de recurs per l'entitat Convivència Cívica Catalana perquè entenia que la seva vertadera naturalesa era «generar una discriminació por razón de la lengua», però primer en instància i després la STS del 13 de juny de 2014 van desestimar la pretensió per falta de legitimació de la recurrent.

76. Informe del Comitè d'Experts del 20 de març de 2015.

77. Acord del Ple del Consell General del Poder Judicial del 28 d'abril de 2011.

produeix aquest caràcter preferent, i, finalment, en determinats cossos, com ara el dels fiscals, l'aplicació del mèrit ha estat pràcticament inexistent.

Aquest sistema de valoració es va configurar a la dècada dels noranta, que és quan, a partir de la LOPJ, es van aprovar la majoria dels reglaments orgànics dels cossos funcionaris, que van ser impugnats en l'aspecte lingüístic, entre d'altres, i quan es van dictar les diferents sentències sobre aquestes conflictes. Cal indicar que, tot i la important litigiositat, la controvèrsia judicial no es produeix entre la valoració de la llengua pròpia com a mèrit o com a requisit de capacitat, sinó sobre si el coneixement de la llengua ha de constituir un mèrit més o menys elevat. I, en línies generals, l'opció sempre ha estat una valoració menor. En posarem dos exemples, però n'hi ha més.

El primer és la impugnació del reglament anterior de la carrera judicial, que, segons els recurrents, vulnerava els articles 14 i 23.2 CE perquè atribuïa una valoració excessiva al coneixement de la llengua pròpia a l'hora de proveir places judicials. La STS (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 1a) del 29 d'abril de 1995 (ECLI:ES:TS:1995:8901) va anul·lar les disposicions lingüístiques del reglament, cosa que va obligar el Consell General de Poder Judicial a aprovar un mèrit lingüístic molt més discret i que en realitat no garanteix un impuls important del coneixement del català entre els jutges i magistrats. Aquesta meritació és la que ha perdurat fins a l'actualitat.⁷⁸

El segon exemple, menor des del punt de vista del conjunt de la funció pública judicial, és la valoració de la llengua pròpia en els concursos de promoció interna dels cossos de funcionaris judicials. Tot i que en un primer moment la jurisprudència va avalar una normativa que valorava les llengües pròpies com a mèrit en la promoció interna (tal com es fa amb les llengües estrangeres), la STS (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 1a) del 25 de maig de 2011 (ECLI:ES:TS:2011:5202) va canviar la doctrina anterior i va fixar que la llengua oficial pròpia només pot ser valorada en l'adjudicació d'una plaça concreta, però no en la selecció (per oposició o per promoció) per a accedir al cos funcional judicial. Aquesta previsió ha tornat a ser qüestionada fa poc pel Govern català i la Sentència de l'Audiència Nacional (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 3a) del 25 de gener de 2021 (ECLI:ES:AN:2021:68) ha tornat a validar l'exclusió del català com a mèrit per a la promoció interna. La importància d'aquesta doctrina és que es valora més qualsevol llengua estrangera que el català. La rellevància pràctica és que el català només es té en compte quan un aspirant ha aprovat i accedit a la plaça de funcionari o bé ha estat promocionat, només a l'efecte de distribuir les places. L'estímul per a adquirir la competència lingüística, doncs, és molt reduït.⁷⁹

Per contra, l'EAC, que no regula de manera frontal la valoració de la llengua en l'ocupació de llocs de treball en l'àmbit de la justícia, atès que, d'acord amb una interpretació jurisprudencial, s'entén que pel principi d'especificitat correspon a la LOPJ determinar-ho, sí que conté diverses disposicions que entren, d'una manera molt cauta, en aquesta valoració com

78. Agustí POU PUJOLRÀS, «Balanz de la jurisprudència del Tribunal Suprem», p. 321-323. Jaume VERNET i Agustí POU, «Llengua i Administració de Justícia», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 2 (2005), p. 337-364.

79. Agustí POU PUJOLRÀS, *Usos de la llengua i garantia dels drets lingüístics*, p. 56-57.

una garantia dels drets de la ciutadania. Des d'aquesta perspectiva, però, l'EAC parteix d'una valoració del coneixement del català com una necessitat de funcionament de l'Administració de justícia i com un requeriment per a poder atendre els drets lingüístics. L'article 33.3 l'EAC estableix que, per a garantir el dret d'opció lingüística, els jutges, els magistrats, els fiscals, els encarregats dels registres civils i el personal de l'Administració de justícia «per prestar llurs serveis a Catalunya, han d'acreditar, en la forma que estableixen les lleis, que tenen un nivell de coneixement adequat i suficient de les llengües oficials, que els fa aptes per a complir les funcions pròpies de llur càrrec o de llur lloc de treball».

Des d'una perspectiva aparentment competencial, els apartats 2 i 4 de l'article 102 EAC redunden en la necessitat d'acreditació del «coneixement adequat i suficient del català per fer efectius els drets lingüístics» (de les llengües oficials, en el cas del personal judicial de suport). En aquest requeriment, en el cas de jutges, magistrats i fiscals, el precepte precisa «en la forma i amb l'abast que determini la llei», precisió que no fa en el cas dels concursos de trasllat, en què estipula que el català «ha d'ésser valorat d'una manera específica i singular per a obtenir una plaça» (art. 102.3 EAC).

En tot cas, aquests enunciats són considerats constitucionals en la STC 31/2010 justament pels incisos de remissió a la legislació de l'Estat. Val la pena reproduir un segment de la Sentència (FJ 21) per fer palès fins a quin punt el Tribunal resta a l'EAC qualsevol potencialitat reguladora sobre aquesta matèria (la cursiva és nostra):

[...] se colige sin dificultad que estos apartados del art. 33 EAC *son apenas un trasunto del apartado que les precede, esto es, mera formalización de una consecuencia inherente a la declaración de cooficialidad contenida en el art. 6.2 EAC: el derecho de opción lingüística (art. 33.1 EAC), derivado del derecho de las personas a no sufrir discriminación por razones lingüísticas (art. 32 EAC), que, para su ejercicio ante las instituciones públicas cuya disciplina corresponde al Estado, requiere la intervención, inexcusable y excluyente, del legislador estatal.* En particular, y por lo que hace a Jueces y Magistrados, del legislador orgánico del Poder Judicial.

De fet, la interpretació del Tribunal desactiva el contingut substantiu del precepte i en fa impossible l'objectiu. La legislació de l'Estat no estableix cap necessitat d'acreditació d'aquest nivell de suficiència.

En resum, el coneixement del català no ha quallat en una normativa que sigui realment garantia dels drets lingüístics: el coneixement només és un mèrit en la provisió dels llocs de treball, mèrit que, a la pràctica, no és ni «preferent» ni «determinant» (com indica la normativa). A més, tenint en compte el temps transcorregut des que es va començar a valorar el català, s'observen un estancament i una deixadesa en les mesures normatives adoptades, fins al punt que en alguns casos la normativa es passa per alt. I, d'altra banda, les normes més progressives en aquest sentit, com l'EAC o la Carta Europea, han estat desactivades o ignorades.⁸⁰

---

80. Agustí POU PUJOLRÀS, *Usos de la llengua i garantia dels drets lingüístics*, p. 57.

Acabem amb un apunt sobre l'Administració estatal. Instruments de garantia del dret al català no n'hi ha gaires, i sobretot no n'hi ha gaires d'efectius. En aquest sentit, tornem a esmentar els informes del Comitè d'Experts de la Carta Europea i el report del comissionat de l'Organització de les Nacions Unides.

Entre les mesures o iniciatives encaminades a fer efectiva l'oficialitat del català (i de les altres llengües oficials) i els drets que s'hi associen, podem esmentar les següents. Una mesura que podríem dir-ne bàsica o estructural, actualment interrompuda, és la publicació de les lleis en el *Boletín Oficial del Estado* (BOE) en les llengües cooficials de les comunitats autònomes, disposada mitjançant el Reial decret 489/1997, del 14 d'abril i concretada per al català mitjançant un conveni amb la Generalitat, el 1998, en què cada part assumia la meitat de la despesa generada. A partir del maig del 2021 no es va publicar més el BOE en català (en els altres idiomes ja s'havia anat abandonant abans). Des del punt de vista de l'ús jurídic i administratiu del català i, per tant, també des del punt de vista dels drets, una mesura important com aquesta va quedar suspesa de manera absolutament injustificada.

Una altra iniciativa de garantia estructural havia de ser el Consell de les Llengües Oficials de l'Administració General de l'Estat i l'Oficina que li serveix de suport, adscrits al Ministeri de Política Territorial i Funció Pública i creats pel Reial decret 905/2007, del 6 de juliol. Aquesta mesura ha menat una vida més aviat poc activa. Ha estat reactivada sota el mandat del Govern socialista, però, des d'un punt de vista operatiu pel que fa al català, no se'n desprèn una activitat garantista més enllà de constatar la legislació vigent i alguna de les mancances lingüístiques.

Una d'aquestes mancances, precisament, és la que posa en relleu aquesta oficina pel que fa a la nova normativa de funcionament del sector públic per mitjans electrònics, que ja ha estat exposada més amunt. De fet, caldria avaluar l'impacte centralitzador —i, per tant, desprotector del català— que està tenint efectivament sota una pretesa eficiència a través dels mitjans que ofereix l'Administració electrònica. Òbviament, la implementació de mitjans tecnològics que permetin la màxima relació i intercanvi entre les administracions no produeix *per se* un desplaçament del català i de les altres llengües oficials pròpies, però sí que es produeix quan no s'articulen els instruments legals necessaris per a preservar la vigència plena de l'oficialitat del català i dels drets ciutadans que hi són inherents.

Quant a la capacitació lingüística del personal que serveix l'Administració perifèrica de l'Estat, el principi bàsic, i tanmateix poc seguit, el va fixar la Llei 30/1984, del 2 d'agost, de mesures per a la reforma de la funció pública, que va ser derogat de manera força equívoca per l'Estatut bàsic de l'empleat públic del 2015 (Reial decret legislatiu 5/2015, del 30 d'octubre):

Art. 19. [...] En les convocatòries per a l'accés a la funció pública, les administracions públiques, en el respectiu àmbit de les seves competències, han de preveure la selecció de funcionaris degudament capacitats per cobrir els llocs de treball a les comunitats autònomes que tinguin dues llengües oficials.

Aquesta previsió va ser desenvolupada per l'Ordre del 20 de juliol de 1990 (encara vigent) del Ministeri d'Administracions Públiques, per la qual es dicten normes per a la pro-

visió de determinats llocs de treball en l'Administració perifèrica de l'Estat en relació amb el coneixement de les llengües oficials pròpies de les comunitats autònomes. En aquesta ordre es preveia la valoració d'aquestes llengües com a mèrit, amb variacions segons l'anàlisi dels llocs de treball.⁸¹

Igualment, des del punt de vista de la garantia, l'Estatut bàsic de l'empleat públic estableix com un dels principis del Codi de conducta dels empleats públics la necessitat de garantir l'atenció al ciutadà en la llengua que ho sol·liciti «sempre que sigui oficial en aquell territori» (art. 53 i 54).

Cal també recollir, no sense certa perplexitat, que una de les recomanacions del Consell de les Llengües Oficials (informe del 2020) és l'impuls del perfil lingüístic dels llocs de treball de l'Administració perifèrica en comunitats autònomes amb llengua pròpia, especialment en l'atenció oral. Sobta que, després de trenta anys de vigència de l'ordre administrativa que pretenia canalitzar la capacitat lingüística del personal de l'Estat en les comunitats amb llengua pròpia, el mateix Estat constati la falta de reeiximent de la mesura i la necessitat d'un impuls, sobretot en l'atenció oral. El mateix parer expressa l'últim informe del Comitè d'Experts de la Carta Europea, que comuna les autoritat espanyoles, amb caràcter urgent, a «incrementar el nombre de catalanoparlants en les oficines de l'administració estatal i desplegar programes de formació».

A tot això cal afegir que les mesures de garantia en els àmbits administratius estan encaminades a operar en l'àmbit autonòmic. Més enllà de la disponibilitat, sovint parcial, d'algunes pàgines web en català, no hi ha establerts mecanismes, ni materials ni personals, que garanteixin els drets lingüístics de la ciutadania en les competències que es gestionen centralitzadament, cosa de la qual resulta una minva dels efectes de l'oficialitat de la llengua catalana.

Per acabar, des de la perspectiva de la garantia dels drets en tots els àmbits administratius i institucionals, reportem, per força de manera molt superficial, tots els recursos lingüístics d'assessorament i formatius que s'han posat a disposició dels professionals, del personal administratiu i de la ciutadania. Específicament, pel que fa al llenguatge administratiu i jurídic, l'esforç en formació i en eines de consulta i terminològiques ha estat molt notable. Per a indicar alguns dels recursos més rellevants, el web del Departament de Justícia, Drets i Memòria⁸² té un aplec important de material d'aquest àmbit elaborat pels serveis lingüístics;

---

81. A tall d'exemple, la Resolució del 7 d'abril de 2022 convoca un concurs per a la provisió de llocs de treball en l'Administració de la Seguretat Social, amb la menció següent:

2.2. Conocimiento de la lengua cooficial del ámbito de la Comunidad Autónoma de los puestos solicitados: 1 punto. En relación con los puestos ubicados en Comunidades Autónomas con lengua cooficial, se valorará, además de los méritos aludidos anteriormente, el conocimiento de dicha lengua con 1 punto según lo establecido en la Orden de 20 de julio de 1990 (BOE del 24) y cuando el contenido de los puestos se ajuste a lo establecido en el apartado Tercero de la citada orden.

82. Disponible a <<https://justicia.gencat.cat/ca/departament/llengua/recursos-linguistics/>> (última consulta: 12 desembre 2023).

el portal *Compendium.cat*⁸³ (fruit de la col·laboració entre diferents institucions públiques i del Consell de Col·legis de l'Advocacia Catalana) dona accés a una gran quantitat de recursos d'especialitat, i el web *Terminologia Jurídica*,⁸⁴ portal de lèxic jurídic, ha estat elaborat pel Termcat en el marc del Comitè Terminològic de Dret.⁸⁵

6. REFLEXIONS FINALS

A tall de reflexió final, a partir dels punts que hem assenyalat posarem en relleu les baules febles en el reconeixement i la protecció dels drets lingüístics vinculats a la llengua catalana. La primera és la dificultat d'articular polítiques d'usos administratius o institucionals que garanteixin un estatus per al català i els drets associats a aquesta condició, dificultat que és producte tant de la manca de la competència autonòmica sobre determinats àmbits administratius com de l'establiment de línies jurisprudencials molt actives contra les regulacions d'usos lingüístics en diferents nivells normatius. En aquest sentit, a partir sobretot de la STC 31/2010, diverses resolucions judicials han significat una restricció important de l'autonomia de la comunitat a l'hora de dissenyar polítiques pròpies i progressives d'impuls de la llengua catalana que creïn les condicions contextuais necessàries per a garantir l'exercici dels drets lingüístics.

Els eixos que han vertebrat aquesta restricció són diversos. En primer lloc, s'ha desactivat el contingut jurídic de la condició de llengua pròpia atribuït al català, amb la qual cosa s'ha pogut bandejar, perquè s'ha considerat inconstitucional, la preferència de la llengua catalana en els usos administratius que l'Estatut estipulava per a les administracions pròpies. De la mateixa manera, el fonament de les mesures promocionals s'ha desvinculat de la capacitat d'autonormació de la comunitat autònoma (que també és comunitat lingüística) i s'ha basat, des d'aquesta perspectiva doctrinal, només en el «desequilibri històric» sofert per la llengua catalana i que aquestes mesures volen contrapesar. Aquesta perspectiva posa el focus no en el dret de la comunitat lingüística a decidir sobre el règim lingüístic, sinó en la superació d'una fase de desequilibri que, pel que sembla, un cop superada ha de portar a una mena de «bilingüisme natural». I aquí entra en joc un dels altres conceptes absents en la legislació, però naturalitzats per la jurisprudència, la «paritat entre les llengües oficials», que sovint s'erigeix en fonament perquè es considera no ajustat a l'ordenament l'establiment de diferenciacions entre la llengua pròpia i el castellà. Aquest equilibri de llengües es manifesta també en el requeriment d'una difícil absència de formalitats per a atendre el dret lingüístic (per al castellà) en les administracions catalanes, requeriment, d'altra banda, que la jurisprudència mai no ha reclamat per al català en les administracions de caràcter estatal.

83. Disponible a <<https://compendium.cat/>> (última consulta: 12 desembre 2023).

84. Disponible a <www.terminologiajuridica.cat/ca> (última consulta: 12 desembre 2023).

85. Diversa bibliografia ha tractat la qüestió dels recursos lingüísticojurídics. Esmentem aquí només l'apunt d'Anna Arnall Duch.

És paradoxal, doncs, que la tan proclamada paritat sigui unidireccional, per a emparar el castellà en els usos de les administracions catalanes, però no per a protegir el català en les administracions estatals, cosa que fa que el resultat de la doctrina sigui, contra la literalitat de la seva denominació, clarament desequilibradora de l'estatus de les llengües oficials i dels drets que en deriven. I és que la conseqüència no podria ser altra tenint en compte que un dels punts basilaris del sistema de drets lingüístics, que s'ha bastit jurisprudencialment, és l'atribució d'un contingut totalment expansiu a la menció constitucional del «deure de coneixement del castellà», deure que ha servit per a condicionar i restringir les mesures promocionals de les llengües pròpies i per a constituir-se en un ariet a favor del castellà sota el pretesa defensa dels drets dels castellanoparlants amb l'argument que només el castellà té reconegut aquest deure.

El deure de conèixer el castellà s'ha configurat molt sovint, doncs, com a clàusula per a limitar la determinació dels usos oficials del català (un exemple clar, les resolucions sobre el Decret d'usos lingüístics del Govern valencià), per a desactivar el fonament jurídic del procés de normalització de la llengua i, al capdavant, per a devaluar la mateixa oficialitat del català. Sobre aquest darrer aspecte, l'aprofundiment, aquí sí, de la manca de paritat entre el castellà i la llengua oficial pròpia deriva en una mena de «dret a desconèixer» el català (o l'aranès) que limita de fet els efectes de l'oficialitat.

Aquesta construcció teòrica, que decanta la doble oficialitat cap a una preeminència jeràrquica del castellà, ve acompanyada d'altres punts que cal tenir en compte en la configuració dels drets i els deures lingüístics davant de les administracions. Així, un encapsulament territorial de l'oficialitat fa que en el desplegament de diverses competències que superen l'àmbit territorial català, o que s'organitzen de manera centralitzada, els drets lingüístics pel que fa al català quedin laminats o desapareguin. Igualment, per a determinades funcions el català resta en una posició poc operativa, per la mateixa limitació territorial o per una configuració legal que prioritza el castellà, com ara, i entre altres, en l'Administració de justícia.

En aquesta garantia poc reeixida dels drets amb relació a la llengua pròpia, també cal posar en relleu la percepció del conjunt normatiu com un model tancat. N'hem posat diversos exemples, com ara la falta de reforma dels usos lingüístics en l'àmbit de la justícia en el sentit que indica l'Estatut i el que requereixen els informes del Comitè d'Experts, les perseverants deficiències en la capacitació lingüística del personal amb un estatut jurídic establert per les instàncies estatals, la manca d'una normativa lingüística equitativa pel que fa als drets lingüístics quan les competències són gestionades de manera centralitzada, la regulació a la pràctica regressiva en els aspectes vinculats a l'Administració electrònica o el nul avenç en l'ús del català en els àmbits administratius i institucionals centrals, espanyols i europeus (recentment, amb l'excepció de les Corts Generals). A tot això cal afegir la bel·ligerància judicial dels darrers anys contra les normatives d'impuls del català i l'aranès (i de les altres llengües oficials pròpies) en l'àmbit administratiu. Dins del darrer aspecte esmentem les resolucions sobre el decret valencià que qüestionen l'espai lingüístic català.

I, més enllà d'aquests contextos normatius, amb l'EAC i els seus desenvolupaments qüestionats i amb la normativa estatal estancada, si no regressiva, es constaten dificultats pràctiques en l'exercici dels drets lingüístics, recollits pel mateix Síndic de Greuges o per les

instàncies i les entitats que treballen a favor de la normalització del català i l'aranès. Amb aquesta realitat, doncs, encara adquireix més valor l'actuació de l'Administració en català i el disseny de polítiques lingüístiques d'ús que contribueixin a consolidar un entorn favorable a l'exercici del dret a la llengua. Per aquesta raó, creiem escaient cloure aquestes consideracions amb un passatge de la Sentència del Tribunal Superior de Justícia del País Basc (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 1a) 246/2018, del 18 de juliol de 2018 (ECLI:ES:TSJPV:2018:2546), que en el seu fonament jurídic sisè posa en valor justament les accions positives a favor dels drets lingüístics vinculats a la llengua minoritària i, afegim, minoritzada:

[...] no puede asimilarse el régimen de cooficialidad al bilingüismo; por el contrario, es consustancial al régimen de cooficialidad el de permitir, garantizar y también propiciar el uso de la lengua minoritaria, en su caso, mediante acciones de discriminación positiva.

I és que espigolar en la jurisprudència espanyola conceptes favorables als drets lingüístics de les llengües oficials pròpies és una tasca que, avui, exigeix més que una mirada panoràmica.

7. BIBLIOGRAFIA

- AGIRREAZKUENAGA ZIGORRAGA, Iñaki. «Balance conclusivo sobre la Administración de Justicia en un Estado plurilingüe». A: AGIRREAZKUENAGA, Iñaki. *La Administración de justicia en un estado plurilingüe*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial, 2000, p. 373-414.
- AGUADO I CUDOLÀ, Vicenç. «Les llengües oficials en els procediments administratius, amb particular referència als procediments tramitats per mitjans electrònica». A: MILIAN MASSANA, Antoni (coord.). *Drets lingüístics de debò?* Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 2012, p. 119-164.
- ARNALL DUCH, Anna. «Bibliografia i recursos sobre el llenguatge jurídic català: d'on venim i cap a on anem?». *Blog de la Revista de Llengua i Dret*, 23 d'abril de 2020.
- CAAMAÑO, Francisco. «¿Justicia sin lenguas o lenguas sin justicia?». *Revista Catalana de Dret Públic*, núm. 50 (2015), p. 42-56.
- FABEIRO FIDALGO, Patricia. *El derecho de usar y el deber de conocer las lenguas en la Constitución Española de 1978*. Madrid: Iustel, 2013.
- JIMÉNEZ-SALCEDO, Juan; CARBONNEAU, Jean-Rémi. (2021). «Bilingüisme de sentit únic: els obstacles a la plenitud institucional de les llengües perifèriques de l'Estat espanyol». *Revista de Llengua i Dret. Journal of Language and Law*, núm. 76 (2021), p. 1-21.
- JOU MIRABENT, Lluís. «La Sentència 31/2010, reinterpretada. Legislació lingüística, realitat social i política». *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 12 (2011), p. 154-155.
- JUNYENT, Maria Carme. *Vida i mort de les llengües*. Barcelona: Empúries, 1992.
- KYMLICKA, Will; PATTEN, Alan. «Language rights and political theory». *Annual Review of Applied Linguistics*, núm. 23 (2003), p. 3-21.
- LLABRÉS FUSTER, Antoni. «L'Oficina de Defensa dels Drets Lingüístics de les Illes Balears (ODDL) entra en escena». *RLD Blog*, 10 de desembre de 2020.
- MILIAN I MASSANA, Antoni. «Validesa i eficàcia de les notificacions i les comunicacions, segons la llengua oficial utilitzada». A: MILIAN I MASSANA, Antoni (coord.). *Drets lingüístics de debò?* Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 2012, p. 89-118.

- MORALES-GÁLVEZ, Sergi; RIERA-GIL, Elvira. «Què són polítiques lingüístiques justes? Els paradigmes actuals de la justícia lingüística». *Revista d'Estudis Autònomic i Federals*, núm. 30 (desembre 2019), p. 25-56.
- NOGUEIRA LÓPEZ, Alba. «Mecanismos de garantía de los derechos lingüísticos». A: PLA BOIX, Anna Maria. *Garantia dels drets lingüístics: Estudis de cas: Bèlgica, Canadà, Espanya, Itàlia, Moldàvia i Suïssa*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònomic, 2014, p. 85-114.
- OFICINA PARA LAS LENGUAS OFICIALES. *Recopilación y sistematización de las obligaciones de la Administración general del Estado en materia de lenguas oficiales*. Madrid: Ministerio de Política Territorial, Consejo de Lenguas, Oficina para las Lenguas Oficiales, 2022.
- PLA I BOIX, Anna M. *El règim jurídic de les llengües a l'Administració de justícia*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònomic, 2005.
- PONS PARERA, Eva. «Los derechos lingüísticos en el marco internacional y comunitario europeo». A: PÉREZ FERNÁNDEZ, José Manuel (coord.). *Estudios sobre el estatuto jurídico de las lenguas en España*. Barcelona: Atelier, 2006, p. 65-104.
- PONS PARERA, Eva. *L'oficialitat lingüística: Declaracions constitucionals i implicacions jurídiques i pràctiques*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 2015.
- PONS PARERA, Eva. «Balanz de la jurisprudència del Tribunal Constitucional 1979-2019». *Revista de Llengua i Dret. Journal of Language and Law*, núm. 72 (2019), p. 292-303.
- POU PUJOLRÀS, Agustí. «El català a l'Administració de justícia i el nou Estatut». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 48 (2007), p. 133-185.
- POU PUJOLRÀS, Agustí. «Balanz de la jurisprudència del Tribunal Suprem. 1979-2019». *Revista de Llengua i Dret. Journal of Language and Law*, núm. 72 (2019), p. 304-330.
- POU PUJOLRÀS, Agustí. *Usos de la llengua i garantia dels drets lingüístics a les administracions públiques catalanes*. València: Universitat de València, Càtedra de Drets Lingüístics, 2021.
- Preguntes sobre els usos lingüístics a l'Administració de justícia*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 2022.
- PUIGDEBALL, Maite. «Què són i com es creen els espais lingüístics segurs?» [vídeo]. A: *V Jornada de Dinamització Lingüística* [en línia]. Palma: Direcció General de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears, 2021. <www.youtube.com/watch?v=5J4zYGvoDRc>.
- RIDAO MARTÍN, Joan. «El canvi de paradigma en la jurisprudència constitucional sobre la competència lingüística dels empleats públics». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 61 (2014), p. 72-86.
- RUIZ VIEYTEZ, Eduardo. «Lenguas y Constitución. Una vision del derecho lingüístico comparado en Europa». *Revista Vasca de Administración Pública*, núm. 72 (2005), p. 231-275.
- SEGURA GINARD, Lluís J. «Les llengües oficials en la doctrina recent del Tribunal Constitucional». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 56 (2011), p. 83-113.
- SEGURA GINARD, Lluís. «Al voltant de quaranta anys d'oficialitat i d'usos institucionals de les llengües pròpies de les comunitats autònomes». *Revista de Llengua i Dret. Journal of Language of Law*, núm. 72 (2019), p. 5-20.
- SÍNDIC DE GREUGES. *Drets i usos lingüístics dels infants i els adolescents a Catalunya*. Barcelona: Síndic de Greuges, 2022.
- SOLÉ I DURANY, Joan Ramon. «La Llengua a l'Administració local». A: GIFREU I FONT, Judith; FUENTES I GASÓ, Josep Ramon (dir.). *Règim jurídic dels governs locals de Catalunya*. València: Tirant lo Blanch, 2009, p. 373-401.
- TASA FUSTER, Vicenta. «El sistema español de jerarquía lingüística. Desarrollo autonómico del artículo 3 de la Constitución: lengua de Estado, lenguas cooficiales, otras lenguas españolas y modalidades lingüísticas. Teoría y praxis». *Revista de Derecho Político*, núm. 100 (2017), p. 51-79.
- TASA FUSTER, Vicenta. «Contra la dominació lingüística: seguretat vs. jerarquia». *RLD Blog*, 7 de febrer de 2019.

- TASA FUSTER, Vicenta. «Qüestió de noms. A propòsit de les sentències 704/2020 i 634/220 del Tribunal Suprem». *RLD Blog*, 25 de juny de 2020.
- TASA FUSTER, Vicenta. «Ideologia, jerarquia lingüística i jurisprudència constitucional a Espanya». *Revista de Llengua i Dret. Journal of Language and Law*, núm. 76 (2021), p. 22-39.
- TASA FUSTER, Vicenta. «L'Oficina de Drets Lingüístics de la Generalitat valenciana després de la Sentència 1357/2021 del Tribunal Suprem». *RLD Blog*, 22 de febrer de 2022.
- TORBISCO-CASALS, Neus. «Multiculturalism, Identity claims, and human rights: from politics to courts». *Law & Ethics of Human Rights*, vol. 10, núm. 2 (2016), p. 367-404.
- URRUTIA LIBARONA, Iñigo. «Derechos fundamentales y derechos lingüísticos en el ámbito de la Administración de Justicia». A: GERPE LANDÍN, Manuel; CABELLOS ESPIÉRREZ, Miguel Ángel. *Poder judicial y modelo de Estado*. Barcelona: Atelier, 2013, p. 151-195.
- URRUTIA LIBARONA, Iñigo. «Administración de Justicia, doble oficialidad lingüística y derecho fundamental a la tutela judicial efectiva». *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, núm. 35 (2022), p. 283-342.
- VERNET, Jaume; PONS, Eva; POU, Agustí; PLA, Anna M.; SOLÉ, J. R. *Dret lingüístic*. Valls: Cossetània, 2003.
- VERNET, Jaume; POU, Agustí. «Llengua i Administració de Justícia». *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. 14, núm. 2 (2005), p. 337-364.
- VERNET I LLOBET, Jaume; POU PUJOLRÀS, Agustí. «Derechos y deberes lingüísticos en las comunidades autónomas». A: PÉREZ FERNÁNDEZ, José Manuel (coord.). *Estudios sobre el estatuto jurídico de las lenguas en España*. Barcelona: Atelier, 2006, p. 147-174.